

Lotta Penttinen ja Miina Karhu

NUORTEN OSALLISUUS JA
VAIKUTTAMINEN HIEKANPÄÄN
ELÄMÄNKAARIKYLÄSSÄ

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2014

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 20.11.2014
Tekijä(t) Lotta Penttinen ja Miina Karhu	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminnan – ja nuorisotyön koulutusohjelma
Nimeke Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen Hiekanpään elämäntieteiden koulussa	
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille nuorten omia mielipiteitä ja kokemuksia osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Osallisuus ja vaikuttaminen nähdään syrjäytymisen vastakohtana. Lisäämällä osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kehittämällä niitä voidaan ehkäistä kasvavaa syrjäytymistä. Aiheina osallisuus ja vaikuttaminen ovat ajankohtaisia asioita, sillä julkisissa keskusteluissa on käsitelty, kuinka nuorten tulisi saada osallistua ja vaikuttaa enemmän heitä koskeviin asioihin. Aihe on myös puhuttanut paljon Pieksämäellä, jonne rakennetaan uutta elämäntieteiden koulua. Se on uudenlainen palvelukonsepti, joka yhdistää ja tarjoaa keskitettyjä palveluita eri ikäryhmille. Opinnäytetyö on laadultaan kvantitatiivinen eli määrällinen. Aineisto (n=271) kerättiin Webropol-kyselyllä. Aineisto kerättiin keväällä 2014 ja kysely lähetettiin Pieksämäen Hiekanpään yläkoulun rehtorille, joka välitti kyselyn eteenpäin oppilaille. Vastauksia odotettiin tulevan 570 kpl, mutta lopullinen aineisto koostui 271 vastauksesta. Kysely jakautui eri aihepiireihin, jotka olivat taustatiedot, osallisuus, vaikuttaminen, mielipiteet ja kehittämisideat. Aineisto analysoitiin kesällä 2014. Tutkimustuloksista kävi ilmi nuorten tietämättömyys osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Pieni joukko oppilaita, jotka kuuluvat johonkin vaikuttajaryhmään, esimerkiksi oppilaskunnan hallitukseen, olivat tietoisia omista mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa. Kyselyyn vastanneista nuorista suuri osa koki, ettei heidän äänensä tule kuuluviin, eikä heillä ole riittävästi keinoja osallistua ja vaikuttaa. Nuoret kertoivat, että he uskaltavat tuoda omat mielipiteensä julki, mutta asioita ei viedä eteenpäin. Kehittämisideoina nähtiin parempi palautteen kerääminen sekä jonkinlainen uusi elämäntieteiden koulun vaikuttajaryhmä. Näitä tutkimustuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää elämäntieteiden koulussa, Hiekanpään koulussa sekä yleisesti lisättäessä ja kehitettäessä osallisuutta ja vaikuttamista.	
Asiasanat (avainsanat) osallisuus, vaikuttaminen, yläkoulu	
Sivumäärä 42 + 5	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liite 1: Elämäntieteiden koulun kumppanuussopimus Liite 2: Kyselylomake	
Ohjaavan opettajan nimi Sari Miettinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Pieksämäen kaupunki, nuorisotoimi

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 20.11.2014
Author(s) Lotta Penttinen ja Miina Karhu	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work
Name of the bachelor's thesis Participation and advocacy of young people in Hiekanpää elämänkaarikylä	
Abstract This bachelor's thesis aimed at highlighting young people's own opinions on and experiences of participation and advocacy. Participation and advocacy can be considered opposites of exclusion. By increasing the participation and empowerment, and developing them it is possible to prevent the growing marginalization. The topics of participation and advocacy are topical issues, as the public debate has discussed how young people should get involved and contribute more in matters concerning them. The subject is also discussed a lot in Pieksämäki, where elämänkaarikylä is being built. It is a new service that connects and provides centralized services for different age groups. The thesis is quantitative by nature. The material (n = 271) was collected through a Webropol survey. The material was collected in the spring of 2014, and the survey was sent to the principal of Pieksämäki's Hiekanpää secondary school who forwarded the query to the students. Out of 570 pupils 271 replied to the survey. The questionnaire was divided into different themes, which were background information, participation, advocacy, opinions and the development of ideas. The data were analyzed in the summer of 2014. The study showed that young people were ignorant about how they could be involved in the activities of the school. A small group of students, who belong to one influential group, for example, to the executive committee, were aware of their opportunities to participate in making decisions concerning them. Of the respondents, a large part of the young people felt that their voices will be heard, and they do not have sufficient means for participation and advocacy. Young people told us that they have the confidence to present their own opinions to the public, but things did not move forward. The study showed that there is room for development in the collection of feedback. Some new kind of elämänkaarikylä advocacy group was also considered necessary. These findings can be used in the future of elämänkaarikylä, of Hiekanpää secondary school, as well as generally increasing and improving participation and advocacy.	
Subject headings, (keywords) participation, advocacy, secondary school	
Pages 42 + 5	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Appendix 1: Agreement of partnership in elämänkaarikylä Appendix 2: Inquiry form	
Tutor Sari Miettinen	Bachelor's thesis assigned by Pieksämäki city, youth services

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN TAUSTADOKUMENTIT	2
2.1	Nuorisolaki ja YK:n lasten oikeuksien sopimus.....	2
2.2	Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma	3
2.3	Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelma	3
2.4	Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma	4
3	HIEKANPÄÄN ELÄMÄNKAARIKYLÄ.....	6
3.1	Mikä Hiekanpään elämäntaakari kylähanke on?	6
3.2	Toimintaympäristö.....	10
4	NUORTEN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN	11
4.1	Osallisuus käsitteenä.....	11
4.2	Osallisuuden asteikko	13
4.3	Osallisuuden vaikutukset nuoren kehitykseen.....	15
4.4	Vaikuttamisen kohteet	16
4.5	Vaikuttamisen määrittely.....	17
4.6	Nuorten tapoja vaikuttaa.....	18
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSONGELMAT	18
5.1	Tutkimusongelmat	18
5.2	Tutkimuksen kohderyhmä	19
5.3	Tutkimusmenetelmä	20
5.4	Aineisto ja aineiston analyysi	21
5.5	Tutkimusetiikka	23
6	TUTKIMUSTULOKSET	24
6.1	Kokemukset osallisuudesta.....	24
6.2	Vaikuttaminen.....	30
6.3	Mielipiteet.....	31
6.4	Kehittäminen ja tulevaisuus.....	33
7	POHDINTA	35
	LÄHTEET	39

LIITTEET

- 1 Elämäntaakari kylän kumppanuussopimus
- 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tutustuttaa sinut osallisuuteen, vaikuttamiseen sekä Pieksämäen uuteen ja ainutlaatuiseen elämänkaarikylään. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää yläkoulun oppilaiden kokemuksia osallisuudesta ja vaikuttamisesta koulussa. Tutkimme myös kokemuksia elämänkaarikylän osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Pieksämäelle ollaan kehittelemässä uudenlaista elämänkaarikylää, joka tarkoittaa ainutlaatuista ja monipuolista palvelukonseptia. Tällä hetkellä kylää rakennetaan hankemuodossa. Elämänkaarikylässä toimii erilaisia yksiköitä, esimerkiksi päiväkotia, yläkoulu, toisen asteen koulutus, ammattikorkeakoulu, vanhusten palvelukoti, lastenkoti ja tavoitteena on tulevaisuudessa saada myös lisää yksiköitä mukaan, kuten nuorten työpajat sekä eräänä kehittämiskohteena on yhtenäinen oppilashuolto. Elämänkaarikylässä yksiköt sijaitsevat lähellä toisiaan ja ovat tiiviissä yhteistyössä toistensa kanssa. Elämänkaarikylää ei ole vielä sen uutuuden takia tutkittu millään tavalla ja koemme tutkimuksen auttavan tulevaa kehittymistä. Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmä on kvantitatiivinen eli määrällinen. Kohderyhmämme, Hiekanpään yläkoululaiset, vastasivat internet-pohjaiseen kyselyyn keväällä 2014. Tutkimuksessa me etsimme vastauksia kysymyksiin: millaisia kokemuksia yläkoululaisilla on vaikuttamisesta ja osallisuudesta koulussa, joka on osana elämänkaarikylää, sekä ehdotuksia ja toiveita uusille vaikuttamismahdollisuuksille on? Opinnäytetyömme tutkimus on kuvaileva.

Valitsimme aiheen sen ajankohtaisuuden vuoksi, koska medioissa on puhuttu viime aikoina runsaasti lasten ja nuorten mahdollisuudesta vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon. Savon sanomien artikkelissa kerrotaan, kuinka nuorten ääntä tulisi saada enemmän esille. Varkaudessa järjestettiin nuorten parlamentti, johon kutsuttiin alle 18-vuotiaita nuoria keskustelemaan päättäjien kanssa heitä koskevista asioista. Artikkelin mukaan lapset ja nuoret ovat yhteiskuntamme jäseniä ja oman arkensa sekä yhteisöjensä asiantuntijoita, joten heitä on kuultava. Valitettavasti kuitenkin kaikkialla asiat eivät ole näin hyvin, ei ole tarvittavia kanavia tai menetelmiä osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Toivanen 2009.) Pieksämäellä Hiekanpään elämänkaarihanke aiheena on ollut useiden lehtien otsikoissa ja on puhuttanut paljon paikkakuntalaisia, joten koemme aiheen olevan hyvin ajankohtainen. Toisessa Savon sanomien artikkelissa

kerrotaan, että hankkeeseen haetaan mallia Saksasta opintomatkan muodossa. Tarkoituksena opintomatalla on tutustua osallisuutta edistäviin toimintamalleihin erityisryhmien osalta. (Laitinen 2014, 32). Näin ollen opinnäytetyömme on pohjatyötä ja tutkimusta jo olemassa olevasta nuorten osalta.

Työelämän yhteistyökumppanimme on Pieksämäen nuorisotoimi, joka on vahvasti mukana Hiekanpään elämänkaarikylä-hankkeessa. Kaupungin nuorisotoimelta saimme idean luoda puuttuva vaikuttamisfoorumi elämänkaarikylään, mutta kuitenkin sen laajuuden vuoksi päätimme kartoittaa tarpeellisuutta. Tarpeellisuuskysymys heräsi, koska paikkakunnalta löytyy lasten parlamentti, nuorisovaltuusto ja koulujen oppilaskunnat, peruspalvelujen arviointitilaisuudet, joten selvitämme, tarvitseeko tämä elämänkaarikylä omaa vaikuttamiskanavaa.

2 OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN TAUSTADOKUMENTIT

2.1 Nuorisolaki ja YK:n lasten oikeuksien sopimus

Nuorisolain 3. luvun 8. §:n mukaan ”nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa” (Nuorisolaki 72/2006). Tämä tarkoittaa sitä, että nuoria voidaan kuulla nuorisolautakunnissa, nuorisovaltuustoissa, muissa vaikuttajaryhmissä, verkkopohjaisissa kuulemisjärjestelmissä tai koulujen oppilaskunnissa. (Mäntylä 2011, 25.)

Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimuksessa 12. artiklassa määritellään: ”Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimita joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.”

2.2 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa (Lanuke) 2012–2015 lähestytään lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloja osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja arjenhallinnan suunnista tämän hetken yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi. Kehittämisohjelman mukaan osallisuutta voi tuntea koulunkäynnissä, opiskelussa, töissä, harrastuksissa tai kun vaikuttaa itse omiinsa ja ympäristönsä asioihin. Yksilön kasvussa huomioidaan sosiaalinen osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Kehittämisohjelman kolme ensimmäistä strategiaa keskittyvät osallisuuden kehittämiseen, mutta niistä ensimmäisessä keskitytään kouluympäristöön, kuten opinnäytetyömmekin. Toinen ja kolmas strategia keskittyy kulttuuriin, liikuntaan, vapaa-aikaan ja nuorten työllistymiseen.

Strategia numero yksi koskee aktiivista kansalaisuutta ja vastuullista yhteiskunnan jäsenyyttä. Tähän sisältyy muun muassa vastuullista kuluttajakansalaisuutta, itsensä kehittämistä, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden puolustamista, sekä vastuuta ympäristöstä. Lapset ja nuoret ovat aktiivisia järjestöissä ja muissa vaikuttamisympäristöissä, jos heidän ehdotuksensa otetaan vakavasti ja heitä kohdellaan pätevinä. Pelkillä vaikuttajaryhmillä ei saada aikaan aitoa vaikuttamismahdollisuutta, vaan on kehitettävä nuorten ja päättäjien välistä vuorovaikutusta. Koska lasten ja nuorten ajasta suurin osa menee koulussa, on vanhempien, oppilaiden tai opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilökunnan vuorovaikutuksen toimittava ja täten onkin kehitettävä uusia tapoja toimia ja opettaa. Valmiudet vaikuttamistoimintaan ja yhteisöllisyyden lisääntyminen syntyvät laadukkaasta oppilaskuntatoiminnasta ja koulunuorisotyöstä. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaan muun muassa media- ja teknologialukutaito ovat osa monipuolista lukutaitoa, jota vaaditaan, jotta voi osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan. Tämä on väline oman itsensä ilmaisuun, oppimiseen ja tiedonhankintaan. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012.)

2.3 Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelma 2014–2017 (2013, 4-12) pohjautuu lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan. Se on laadittu monialaisena yhteistyönä ja sen tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäiseviä palveluita. Hyvinvointisuunnitelman viides strategia koskee osallisuutta. Koulun ja esiopetuksen toimenpiteinä on suunniteltu toimivia oppilaskuntia ja vanhempainoimikuntia. Oppilaiden ja

opiskelijoiden kanssa yhdessä suunnitellaan ja laaditaan uutta opetussuunnitelmaa, koulun työaikoja, oppilas- ja opiskelijahuoltoa sekä järjestyssääntöjä. Näillä tavoitellaan lasten ja nuorten osallistuvan enemmän heitä itseään koskevaan päätöksentekoon, opetukseen ja koulunkäynnin suunnitteluun.

2.4 Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa kerrotaan, että oppilaan osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan ja perusopetuksen on tarkoitus edistää osallisuutta ohjaustoiminnan avulla. Kulttuurinen osallisuus syntyy yksilöllisen oppimisen ja yhteisöllisten tietojen sekä taitojen rakentumisen kautta oppimiskäsityksen mukaan.

Koulun kerhotoiminta on toimintaa, jolla on tavoite ja sen tarkoitus on lisätä oppilaiden osallisuutta sekä mahdollistetaan onnistumisen kokemuksia ja osaamista. Oppilashuollon tuntemusta ja niiden palveluihin hakeutumista lisätään oppilaan ja huoltajan osallisuudella siihen sekä suunnitelmallisella yhteistyöllä ja tiedottamisella. Hyvinvoinnin vahvistamiseksi nämä ovat tärkeitä. Opetuksen järjestäjän tehtävä on edistää oppilaiden osallisuutta, joka lisää oppimista sekä jokaisen vastuullisuutta. Toimintaympäristöön, omaan ja yhteiseen työskentelyyn on saatava jokaisen oppilaan vaikuttaa. Opetusmenetelmien valintaan eräänä perusteena on se, että menetelmien on autettava oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, kuten osallisuuden ja vaikuttamisen taidot, ja hänellä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa siihen. Ongelmien ennaltaehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen ja lisätuen järjestämiseen auttavat toimintatavat, joissa on lisätty osallisuutta. Oppilasta koskevissa toimenpiteissä hänen osallisuutensa, toiveensa ja mielipiteensä otetaan huomioon. Itsearvioinnin tekeminen ja sen vaativien taitojen kehittäminen kuuluvat osaksi perusopetusta. Tavoitteena on oppilaan osallisuuden tunteen vahvistuminen, myönteisen minäkuvan sekä itsetunnon kasvu. (Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Opetussuunnitelmassa osallisuutta ja vaikuttamista on myös eri oppiaineiden sisällä. Näitä oppiaineita ovat yhteiskuntaoppi, maantieto, evankelisluterilainen uskonto, äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä, suomi toisena kielenä, suomi viittomakielille ja kuvataide. Yhteiskuntaopissa oppilaita ohjataan yhteiskunnan aktiivisiksi ja vastuullisiksi kansalaisiksi ja opetuksen tulee tarjota tietoa ihmisten vaikutusmahdolli-

suuksista. Oppilaita kasvatetaan suvaitsevaisiksi ja demokraattisiksi. Yläkoulussa tavoitteina on saada oppilaat kiinnostumaan yhteiskunnallisesti osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Yhteiskuntaopissa käsitellään vaikuttamista ja päätöksentekoa, joka pitää sisällään ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia, demokratiaa ja sen rakenteita sekä vaikuttamista eri ympäristöissä ja yhteisöissä, vaalit, äänestämisen sekä hallinnon toimijoita eri tasoilla. Lisäksi opetussuunnitelman mukaan yhteiskuntaopissa pureudutaan Pieksämäen kaupungin toimielinten toimintaan sekä niiden kokoonpanoon. Maantiedon tavoitteena on lisätä tietoa, kuinka jokainen voi vaikuttaa elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen. Evankelisluterilaisessa uskonnon opetuksessa kahdeksannella luokalla pohditaan etiikan käsitteitä sekä eettisiä ongelmia, joiden kautta opitaan vastuullisuutta ja vaikuttamista omaan elämään. (Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteina oppilaan tulee tuntea ja soveltaa vaikuttavan kielen keinoja teksteissä. Sisällöllisesti oppilaat suunnittelevat vaikuttavan puheen ja esittävät sen, sekä valmistautuvat ja osallistuvat väittelyyn. Opetussuunnitelman mukaan oppilaasta tulee yhteiskuntaan osallistuva ja vaikuttava viestijä ja lukija, joka on aktiivinen ja eettisesti vastuullinen. Suomi toisena kielenä – oppiaine tavoittelee ohjaamaan oppilasta elinikäiseen oppimiseen ja hänen saavan äidinkieltensä veroisen suomen kielen taidon, jotta hän voi vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomi viittomakielisille on samoilla linjoilla, mutta lisäksi sen tarkoitus on kehittää oppilaasta aktiivinen viestijä ja lukija, joka käyttää suomen kieltä osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Kuvataiteessa oppilaat oppivat käyttämään keskeisiä kuvallisen viestinnän välineitä ja tuntemaan sen vaikuttamisen keinoja sekä mahdollisuuksia. (Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Lisäksi kulttuuriopetussuunnitelmassa seitsemännellä vuosiluokalla kulttuuriteemana on elokuva, jolloin tutustutaan vaikuttamiseen elokuvan kautta. Kahdeksannella vuosiluokalla teemana on media ja osallisuus. Osallisuuden periaatteella jokaisella on mahdollisuus saada tietoa ja vaikuttaa omaa itseä koskeviin asioihin, ympäristöön ja päätöksiin. Näin ollen on mahdollista muovata omaa kulttuuria. Kulttuuriopetussuunnitelman mukaan tämä teema on integroitavissa useisiin koulun niin luku- kuin taideaineisiin. Eräänä opetustapana annetaan esimerkki osallistua oppilaskuntatoimintaan. (Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa kerrotaan myös opetuksen eheyttämisestä. Sen tavoite on ohjata oppilaita rakentamaan kokonaisuuksia ilmiöistä, joita on tarkasteltu eri tieteiden ja alojen näkökulmista. Aihekokonaisuuksista kaksi liittyvät olennaisesti opinnäyteyömmen aiheeseen osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys – aihe kasvattaa oppilaista omatoimisia, aloitteellisia, yhteistyökykyisiä, päämäärätietoisia sekä osallistuvia kansalaisia ja he oppivat muodostamaan todellisia kuvia omista vaikuttamismahdollisuuksistaan. Oppilaan on myös tarkoitus oppia ottamaan yhteisistä asioista vastuuta omissa yhteisöissä, käsittelemään muutoksia ja kohtaamaan niitä sekä toimimaan tehokkaasti päämääränsä saavuttamiseksi ja tekemään itsearviointia toimintansa vaikutuksista. Keskeisinä sisältöinä ovat esimerkiksi demokratian merkitys, erilaiset osallisuus- ja vaikuttamiskeinot sekä osallistuminen ja vaikuttaminen koulussa sekä elinympäristössä.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta – aiheen on tarkoitus lisätä oppilaan valmiutta ja innostusta toimia monenlaisen hyvinvoinnin puolesta. Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä tässä aiheessa ovat muun muassa oman arkikäytäntöjen vaikutusten arviointi, hyvinvoinnin edistäminen omissa yhteisöissä, vastuu elinympäristön tilasta, kuluttajan vaikuttamiskeinot sisältäen kulutuskäyttäytymisen ja omien valintojen rakentaman tulevaisuuden ymmärtäminen. (Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.)

3 HIEKANPÄÄN ELÄMÄNKAARIKYLÄ

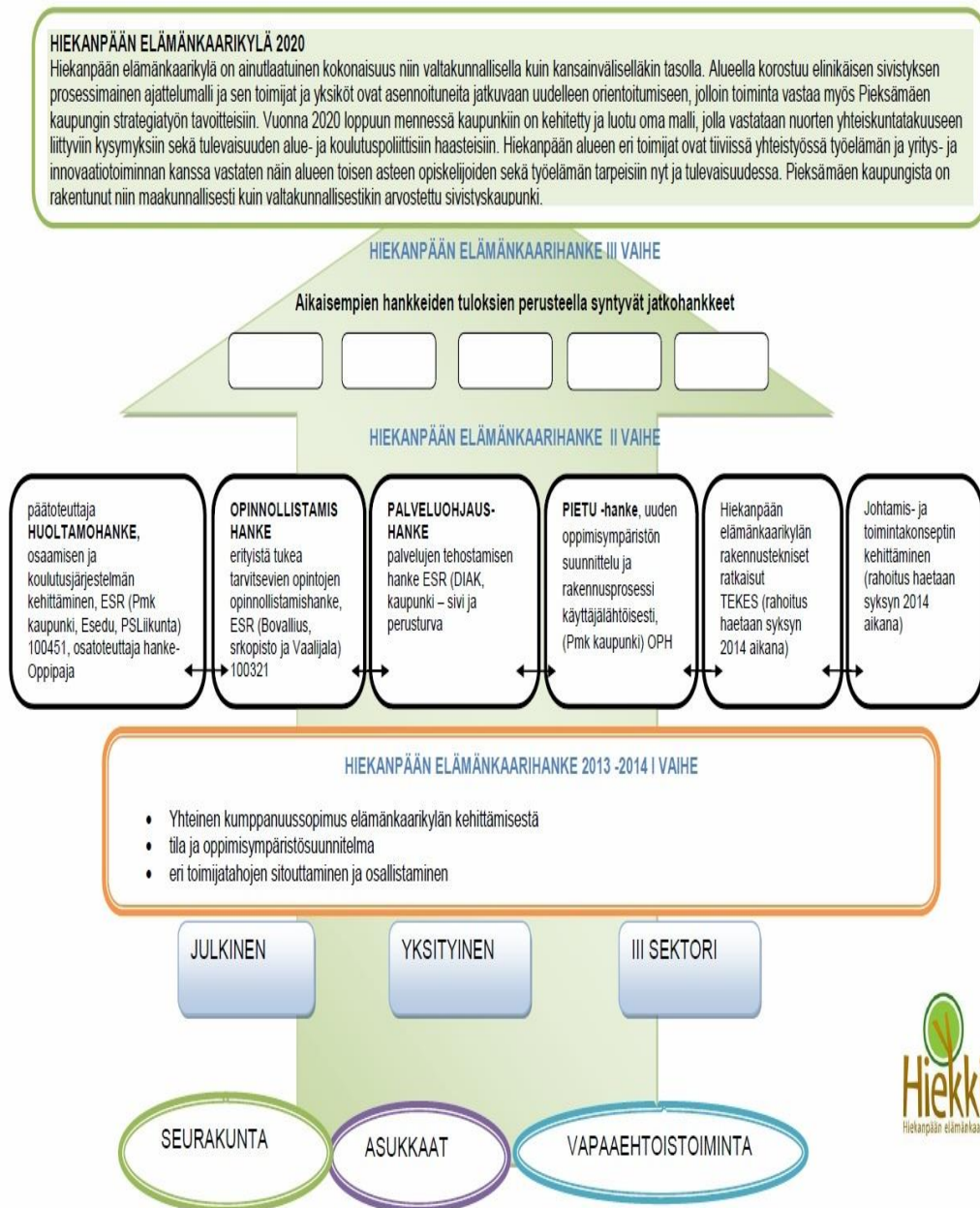
3.1 Mikä Hiekanpään elämänkaarikylähanke on?

Hiekanpään elämäkylä-hanke on käynnistynyt yhteistyökumppaneiden kanssa helmikuussa 2013 EAKR-rahoitteisesti (Euroopan aluekehitysrahasto) ja rahoittajaviranomaisena toimi Etelä-Savon maakuntaliitto. Kehittäminen jatkuu eri tahojen rahoittamien hankkeiden kautta vuoteen 2020 asti. Hiekanpään alue tarjoaa monipuolisia palveluja, kuten koulutus-, hyvinvointi-, varhaiskasvatus-, opetus-, kulttuuri-, asumis-, liikunta- sekä luontopalveluja. Elämänkaarikylän yhteistyössä toimivat Hiekanpään yläkoulu, korkea-kouluopetus, toisen asteen koulutus, erityisammattiopisto, ikäihmisten palveluyksiköitä sekä lapsi- ja perhepalvelukeskus. Vuonna 2014 alueelle rakenne-

taan vuoropäiväkoti ja ikäihmisten palvelutalo saman katon alle. (Hiekanpään elämäнкаarihanke, 2013.)

Hiekanpään elämäнкаarikylä-hanke kehittää uudenlaista palvelukonseptia Pieksämäen kaupungin keskustaan. Hanke pohjautuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön, sekä seurakunnan, asukkaiden ja vapaaehtoistoimijoiden toimintaan. Hankkeen ensimmäisen vaiheen tavoitteina on ollut vuosina 2013 - 2014 saada aikaan yhteinen kumppanuussopimus elämäнкаarikylän kehittämistä sekä laatia elämäнкаarikylän alueelle tila- ja oppimisympäristösuunnitelma. Olennaista on ollut eri toimijoiden osallistaminen ja sitouttaminen hankkeen toteuttamiseen ja luotuun visioon. Hiekanpään elämäнкаarihankkeen toisessa vaiheessa käynnistellään monia edistäviä hankkeita, kuten oppimisympäristöön, oppimiseen, rakentamiseen ja johtamis-, sekä toimintatapojen kehittämiseen liittyviä hankkeita. Kolmantena vaiheena on luoda jatkohankkeita, jotka perustuvat aiempien hankkeiden tuloksista nousseisiin kehittämistarpeisiin. Lopputuloksena vuonna 2020 on ainutlaatuinen Hiekanpään elämäнкаarikylä, joka on Pieksämäen kaupungin luoma uusi malli, jolla vastataan yhteiskuntatakuun sekä alue- ja koulutuspoliittisiin kysymyksiin ja haasteisiin. (Laitinen, 2014a.) Hankekaavio on esitettyinä kuviossa yksi.

KUVIO 1. Elämänkaarikylän hankekaavio, Laitinen, 2014a

Vuonna 2014 solmitun kumppanuussopimuksen (liite 1) mukaisesti elämänkaarikyläsä tarkoituksena on ”kehittää suomalaisen koulutusjärjestelmän rakenteita sekä pilotoida uusia pedagogisia ja yhteisö-, työelämä- ja elinkeinolähtöisiä palvelu- ja toimintamalleja, parantaa ja nostaa peruskoulun jälkeisen jatko-opintojen houkuttavuutta, vetovoimaa, laatua ja tehokkuutta sekä vaikuttavuutta, ehkäistä syrjäytymistä rakentamalla pysyviä yhteistyökäytäntöjä eri toimijoiden välille, kehittää opinnollista kuntoutusta ja uusia opintopolkuja, parantaa resurssien yhteiskäyttöä, lisätä sopijaosapuolten henkilöstön yhteiskäyttöä ja opiskelijoiden vuorovaikutusta”. Hiekanpään elämänkaarikyliä-hankkeen tavoitteena on perustaa uudenlainen oppimisympäristö, joka lisää

yhteisöllisyyttä ja rikkoo sukupolvirajoja. Tarkoituksena on keskittää eri ikäryhmien tarvitsemia palveluja yhdelle kampusalueelle. Palveluiden keskittämisen avulla voidaan luoda uudenlainen moniammatillinen yhteistyöverkosto eri toimijoiden välille. Tällä tavoin haetaan pitkäaikaista työsuhdetta asiakkaiden ja henkilöstön välillä hyödyntämällä eri ammattilaisten osaamista ja erilaisuutta. Elämänkaarikylän avulla koetaan, että koulupolun eri nivelvaiheissa ehkäistään nuorten syrjäytymistä. Nivelvaiheita nuoren elämässä ovat esimerkiksi peruskoulusta siirtyminen toisen asteen opetukseen tai opiskelun päättyessä siirtyminen työelämään. Yhtenäinen oppilashuolto mahdollistaa oppilaille saman oppilashuollon yläkoulusta toisen asteen loppuun.

Hiekanpään elämänkaarikylä, jatkoaika (2015 -16) sisältää kolme keskeisintä kehittämisen näkökulmaa. Ensimmäinen on johtajuus, toinen joustavat opinpolut ja kolmas yhteisen oppilashuollon kehittäminen. Yhteisöllinen ja osallistava johtajuus mahdollistaa synnyttämään uutta ja sen kautta voidaan kehittää erikoisosaamista. Tämän mallin johtajuus vaatii luottamusta, jota ei ole ilman aitoa vuorovaikutusta ja vuoropuhelua. Osaaminen kehittyy, kun oppimista jaetaan ja se tapahtuu yhdessä. Valmista mallia ei ole olemassa, mutta erilaisia tapausesimerkkejä löytyy niin Suomesta kuin muualtakin maailmasta. Menestys on kiinni toimijoiden kokemuksista yhteiselosta sekä palkitsevasta ilmapiiristä. Markkinoinnin ja viestinnän sekä nykyisen usean johtajan nykytilan kannalta kunnollinen johtajuusjärjestelmä on tarvittava, sillä se kokoaa alueen kaikki kehitysalueet. Johdon toimivuus mitataan sillä, saadaanko kaikki henkilöstö vakuutettua työn, toiminnan ja osallisuuden olevan suurempia Elämänkaarikylässä. Joustavien opinpolkujen ja työelämälähtöisen opiskelun kehittämisen tavoitteena on taata jatkopaikka peruskoulunsa päättävälle nuorille. Pieksämäen oma malli koulutusoppimuksesta on tulevaisuuden kehittelmä, joka on tehty yhdessä yrittäjien kanssa ammatillisen koulutuksen ja oppisopimuksen rinnalle. Lisäksi tarkoitus on kehittää koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta sekä koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymistä. Yhteisellä oppilashuollolla tavoitteena on luoda alueella toimivat matalan kynnyksen palvelut, jotka vastaavat elämänkaariajattelua. Näillä nuorten palveluilla edistetään tutkintojen läpikäymistä, vahvistetaan työllisyysmahdollisuuksia sekä työllisyysastetta koko Etelä-Savon maakunnassa. Palvelut sisältävät etsivän nuorisotyön, nuorten työpajatoiminnan sekä kouluterveyshuollon.

3.2 Toimintaympäristö

Tämän luvun kuvaus perustuu kokonaan Laitisen (2014b) haastatteluun. Pieksämäellä on kaupunki jossa on noin 19 000 asukasta. Hiekanpään elämäнкаarikylä sijoittuu Pieksämäelle Pieksjärven rannalle, Etelä-Savoon. Kuntana Pieksämäki kärsii muuttotappiosta ja etenkin nuoret ikäluokat muuttavat pois ja samanaikaisesti väestö vanhenee. Tulevaisuudessa lasten ja nuorten määrä on paljon pienempi kuin työikäisten tai sitä vanhempien. Tähän halutaan puuttua ja reagoida varhaisessa vaiheessa eri toimin elämäнкаarikylässä. Näiden haasteiden myötä alettiin kehitellä vuosina 2010-2012 ideaa elämäнкаarikylästä.

Hiekanpäässä ollut ammattikorkeakoulun opetus muuttui monimuoto-opetuksiksi alkuvuonna 2013, joten koulutiloja jäi tyhjäksi. Näihin tiloihin siirrettiin osa yhdistetyn yläkoulun oppilaista hieman jännittynein tuntein, kuinka he sopeutuisivat alueelle. Kuitenkin yläkoululaiset ovat tulleet hyvin toimeen muiden yhteisöjen kanssa ja on havaittu, että oppilaiden käyttöhäiriöt ovat vähentyneet. Perusopetuksen puolella on tehty yhteistyötä vanhempien opiskelijoiden kanssa. Yläkoulun oppilaille on järjestetty muun muassa hyvinvointiviikko, jonka järjestämisessä on ollut mukana paljon eri toimijoita.

Hallinnollisesti Pieksämäen nuorisotoimi siirtyi koulutoimen alaisuuteen ja tämä on mahdollistanut vahvemman nuorisotyön koulussa. Nuorisotoimen ideana on mennä sinne, missä asiakaskunta, eli nuoret viettävät eniten aikaansa. Syksyllä 2014 myös nuorisotoimisto siirtyi Hiekanpään elämäнкаarikylän alueelle keskelle kaikkea.

Elämäнкаarikylän alueella päivittäisiä käyttäjiä on noin 1600 henkilöä asumisen, opiskelun tai töiden merkeissä, joista noin 250 henkilöä on eri toimintojen palveluksessa. Hiekanpään alueen yhteistyön erikoisuutena kaikki toimijat ovat sitoutuneet noudattamaan yhteistä kumppanuussopimusta, joka on liitteessä 1. elämäнкаarikylän kumppanuussopimus. Hanketta toteutetaan erilaisten työryhmien avulla, esimerkiksi teematyöryhmä ja projektiryhmä. Elämäнкаarikylään kerätään ideoita myös erikaisilta pieksämäkeläisiltä ja yksiköiden työntekijöiltä. Hanke lisää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, joiden avulla pyritään toteuttamaan asiakaslähtöistä palvelua. Tämä hanke on yksi Pieksämäen tärkeimmistä hankkeista tällä hetkellä sekä tulevaisuudessa. Pieksämäestä tehdään vetovoimaisempi kaupunki elämäнкаarikylähankkeen myötä.

4 NUORTEN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

4.1 Osallisuus käsitteenä

Kiilakosken (2007, 8) mukaan jokaisen ihmisen ei ole helppo saada omaa ääntänsä kuuluviin, vaan se on ylellisyys, johon kaikilla ei ole mahdollisuutta. Osallisuuden perusedellytyksenä on, että kaikki voisi sanoa oman mielipiteensä ja näin ollen vaikuttaa oman yhteisönsä asioihin. Kiilakoski näkeekin lasten ja nuorten osallisuuden olevan yhteiskunnallisesti ajankohtainen asia, koska nähdään, että lapset ja nuoret ovat passiivisia vaikuttamaan poliittisissa asioissa ja suomalaisiin kouluihin kaivataan lisää uusia ja erilaisia vaikuttamismahdollisuuksia.

Osallistuminen ja vaikuttaminen käsitteet sekoittuvat helposti keskenään ja näitä käsitteitä on käytetty monessa asiassa yhtä aikaan. Paakkunaisen (2005, 136) teoksessa Salmikangas (1996) on erottanut nämä käsitteet toisistaan kertomalla, osallistumisen olevan toimintaa, jossa ollaan sosiaalisessa prosessissa ja vaikuttaminen taas on muutoksen aikaansaamista ja vaikutuksen ilmenemistä. Salmikangas yhdistää nämä kaksi käsitettä vaikuttavaksi osallistumiseksi, jolla tarkoitetaan osallistumista, joka jollain tavalla vaikuttaa. Osallisuus on käsitteenä moniselitteinen, ja sitä on vaikea määrittää yksiselitteisesti. Osallisuus-sana esiintyy monissa eri paikoissa ja tilanteissa, joten sanan merkitys vaihtelee käyttötilanteen mukaan. (Kiilakoski 2007, 10.) Yhtenä näkökulmana osallisuus liitetään köyhyiden, syrjäytymisen ehkäisyyn ja osaamattomuuden poistona. Tällä tarkoitetaan osallisuuden kuulumista kaikille ihmiselle. Toisena näkökulmana nähdään osallisuuden kuuluvan jokaisen ihmisen perusoikeuksiin. Kolmantena näkökulmana osallisuus nähdään kansalaisen ja julkisen organisaation valtasuhteena. Osallisuus voidaan siis nähdä ihmisen hyvinvointina. Vaikutusmahdollisuuksien myötä ihmisen hyvinvointi, valta ja oikeudet kasvavat. (Vehviläinen 2006, 76–77.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee osallisuuden olevan yhteisöön kuulumista ja siinä osana olemista. Osallisuus on tällä hetkellä tapahtuvaa, vuorovaikutusta ja se perustuu yhteiseen sekä tasa-arvoiseen tietoon. Osallisuus nähdään vaikuttamisen mahdollisuutena, joka on tekemistä ja kokemista. Osallisuutta mahdollistavia tekijöitä ovat kuuleminen, kuunteleminen, kiinnostus asiaan. (Kasvun kumppanit 2014.)

Aktiivisuuden tason säätely ja valinta ovat osa osallisuutta. Osallisuus on oppimisprosessi ja sen saavuttamiseksi tarvitaan kaikkien osapuolten kuuntelua ja dialogisuutta. Kuuntelun lisäämisellä ja ajattelutavan muutoksella voidaan kehittää osallisuutta parempaan suuntaan. (Lasten ja nuorten oikeudet kirkossa 2014.)

Osallisuus on tunne, joka muodostuu osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Tätä tunnetta voidaan kuvata voimaantumisella ja valtautumisella. Osallistujan rooli on merkittävä ja hän tuntee itsensä päteväksi. Oikeus osallisuuteen ei koulumaailmassa kuulu oppilaiden perustarpeisiin, joten passiivisempi rooli tuntuu heistä turvalliselle. Tämän vuoksi aikuisten tulee mahdollistaa oppilaille osallisuus, koska oppilailla itsellään ei välttämättä ole siihen halua, motivaatiota, tietoa tai tarpeita. (Nousiainen, Piekkari 2007, 21.)

Laitisen ja Nurmen (2007, 26) mielestä aktiivinen kansalaisuus ja toimiva demokratia on opittava kokemuksellisinä käytäntöinä. Ne eivät periydy sukupolvelta toiselle. Osallistamiseen ja osallistumiseen suhtaudutaan joskus hyvinkin varovaisesti, koska pelätään, että se aiheuttaa liikaa vastuunottoa. Osallistumista ovat rajoittaneet usein myös ylemmiltä tahoilta tulevat säännöt ja määräykset. (Timonen-Kallio 2010, 6.) Nykyisin erilaisten ohjelmien ja vaikuttajaryhmien kautta ollaan tulossa kohti avoimuutta ja entistäkin demokraattisempaa päätöksentekoa.

Lasten ja nuorten osallisuudessa kyse on Gellinin (2011, 94) mukaan luottamuksesta. Aikuisten huoli nuorten selviämisestä tulevaisuutta varten on myös heille kasvun paikka. Vanhempien tulisi rohkaista seuraavaa sukupolvea ottamaan vastuuta ja osallistumaan, myönteisellä palautteella. Timonen-Kallio (2010 6-7) on sitä mieltä, että esimerkiksi lastensuojelussa lapsi ja aikuinen ovat tasa-arvoisia keskenään. Lapsi on keskipisteenä ja tavoitteena on jäsentää todellisuutta sellaisena, miltä se lapsen silmissä näyttää. Täten työntekijä ei saa koskaan käyttää asiantuntijuuttaan lapsen ylitse.

Ensinnäkin osallistumiseen vaikuttavat henkilön oma mielenkiinto osallistua ja vaikuttaa ja toisena tarjolla olevat mahdollisuudet (Nousiainen, Piekkari 2007, 21). Osallisuuden asteeseen vaikuttaa se, kenenkä kanssa ja millaisten asioiden parissa työskennellään. Lapset ja nuoret kasvavat sitä enemmän, mitä enemmän he saavat osallistua päätöksentekoon ja olla siinä mukana. (Timonen-Kallio 2010, 8-9.) Uusi ja tuntematon asia on aina jännittävä. Sama toimii osallisuuden ja vaikuttamisen kohdallakin.

Kun nuorille tämä kuuluksi tulemisen mahdollisuus tulee tutuksi, he uskaltavat käyttää ”valtaansa” ja olla osallisena useimmissa asioissa.

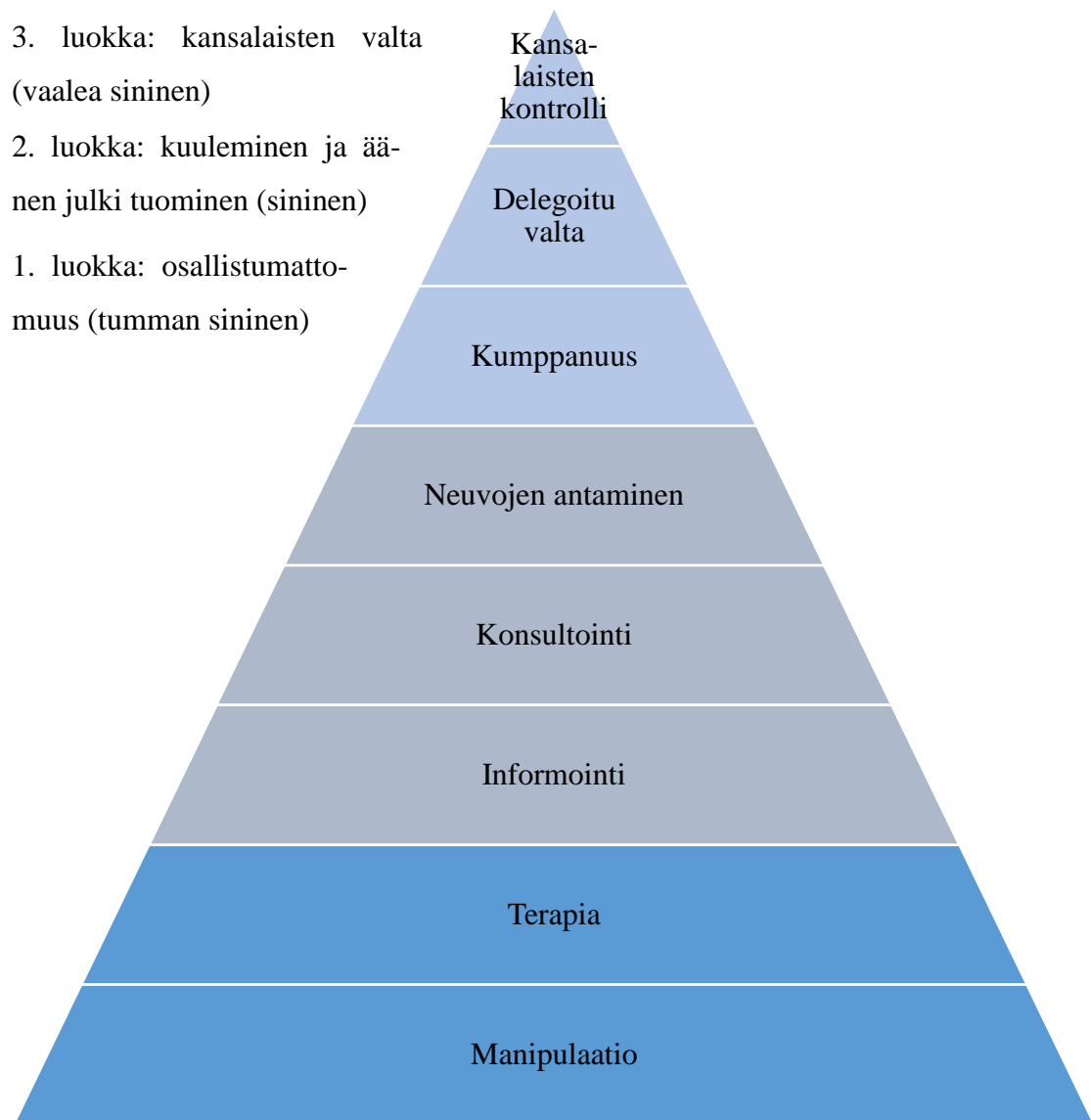
Kurjen (2000, 88–89) mukaan yhteiseen päämäärään hakeudutaan ihmisten keskeisellä vuorovaikutuksella, jolloin voidaan puhua osallistumisesta. Ihmisten oma osallistuminen on innostamisen metodologian ytimessä. Innostamisella saadaan ihmiset ja ryhmät lähtemään liikkeelle, jotta saadaan yhteiskunnassa aikaan muutoksia.

Jelli järjestötietopalvelun (2014) mukaan osallisuus voidaan sekoittaa helposti samankaltaisiin käsitteisiin kuten, osallistuminen ja osallistaminen. Osallistuminen koetaan toteutuneeksi vain, jos toiminnassa on mukana useita ihmisiä ja se on aktiivista toimintaa. Osallistaminen koetaan taas olevan jonkun toisen kehotuksesta tai vaatimuksesta osallistumista johonkin toimintaan.

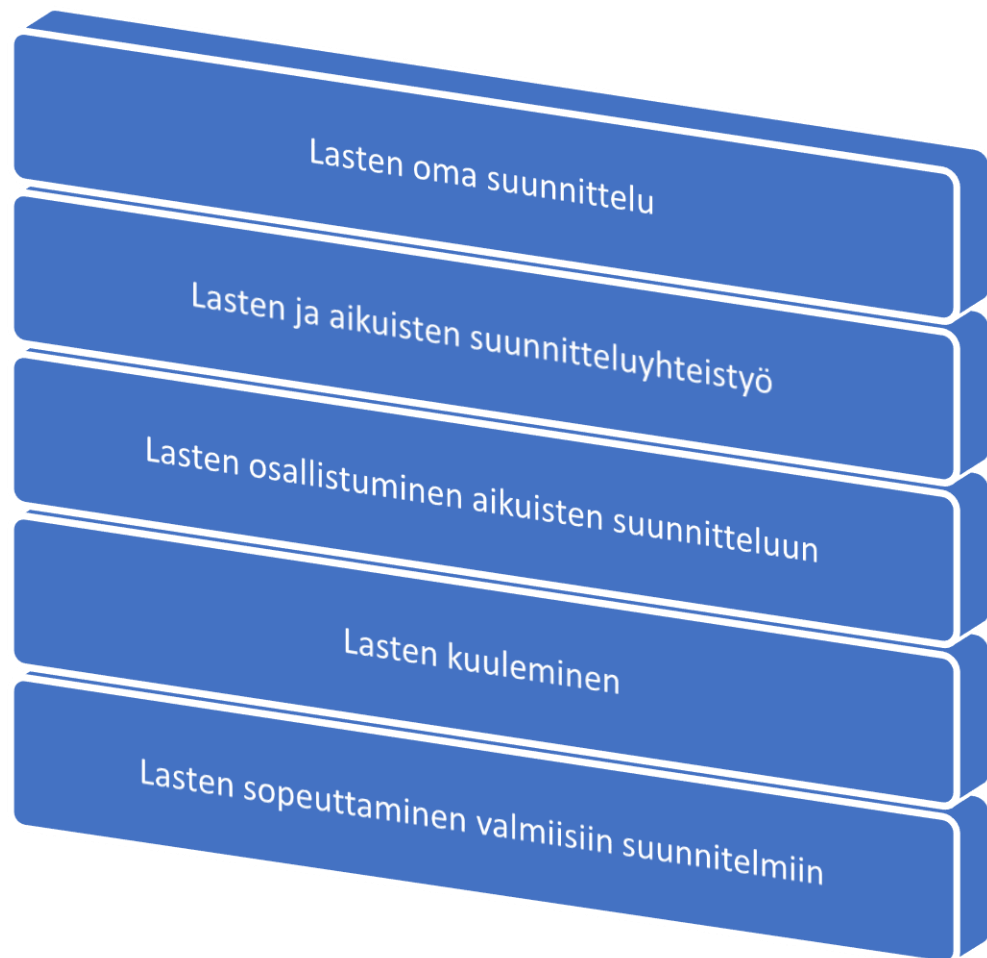
4.2 Osallisuuden asteikko

Arnsteinin (1969) mukaan kansalaisten osallisuus on kansalaisten valtaa. Hän jakaa osallisuuden kahdeksantasoiseen asteikkoon, jonka tasot voidaan ryhmitellä kolmeen eri luokkaan. Alimmaisina ensimmäinen taso on manipulaatio ja toisena terapia. Nämä kaksi luokitellaan kuvaamaan osallistumattomuutta. Se on teennäistä ja korvaa aitoa osallistumista. Tavoitteena näillä tasoilla ei ole ihmisten osallistuminen suunnittelu- tai johtamistehtäviin, vaan mahdollistaa vallanpitäjiä kouluttamaan ja parantamaan osallistujia. Kolmas ja neljäs taso sallivat kuulemisen ja äänen julki tuomisen ihmisille, joilla ei ole valtuuksia tehdä päätöksiä. Kun ollaan näillä asteilla, ei ole varmuutta siitä meneekö asia läpi vai pysykö tila ennallaan. Kolmas aste on nimeltään informointi ja neljäs konsultointi. Näiden jälkeen viidentenä on neuvojen antamisen taso, joka sallii ihmisten, joilla ei ole valtaa, antaa neuvoja vallanpitäjille, jotta he voivat tehdä oikeita päätöksiä. Neuvojen antamisen taso kuuluu samaan luokkaan informoinnin ja konsultoinnin kanssa. Kolmas, ylin, luokka on kansalaisten valta. Siinä alimpana on kuudes, kumppanuuden taso, joka mahdollistaa neuvottelun ja sitoutumisen kompromisseihin perinteisten vallanpitäjien kanssa. Delegoitu valta seitsemäntenä ja kansalaisten kontrolli kahdeksantena täydentävät viimeisen luokan. Vallattomat kansalaiset saavat kahdeksannella asteella enemmistön päätöksentekopaikoista tai täyden johtamisvallan. (Arnstein 1969.) Tämä asteikko on havaittavissa kuviossa 2.

KUVIO 2. Osallisuuden asteet Arnsteinin (1969) mukaan

Suomalaisempi ja enemmän lasten osallistumista kuvaava asteikko on Horellin (1994, 38–39) kehittämät viisiportaiset tikkaat. Alin porrass on lasten sopeuttaminen valmiisiin suunnitelmiin, joka kuvaa osallistumattomuutta. Seuraavalla asteella lapset eivät vaikuta päätöksentekoon, mutta informaatio vaihtuu lasten ja aikuisten välillä. Lasten kuulemisen – porrasta ylempänä on lasten osallistuminen aikuisten suunnitteluun. Tässä lapset ovat viiteryhmänä kuitenkin aikuisten ehdoilla tapahtuvassa suunnittelussa. Neljännellä lasten ja aikuisten suunnitteluyhteistyön portaalla kumpikin tuo mielipiteitään esiin tasapuolisesti. Ylimmällä portaalla aikuiset ovat apulaisina ja lapset saavat itse suunnitella. Kuviossa kolme on esitetty Horellin (1994, 38–39) mukaiset portaavat.

KUVIO 3. Osallisuuden portaat Horellin (1994) mukaan

4.3 Osallisuuden vaikutukset nuoren kehitykseen

Osallisuudella on vaikutusta nuoren kehitykseen ja kasvuun. Nuori on aikuistumassa, ottamassa vastuuta omasta elämästään ja tulevaisuudesta. Osallisuuden harjoittelu koulussa, politiikassa tai yhteiskunnallisissa asioissa antavat hyvää harjoitusta nuorelle.

Osallisuus voidaan nähdä kasvattavana ilmiönä nuoren elämässä. Osallisuuden ihanne tavoitteena nähdään olevan jokaisen ihmisen kuuluminen johonkin yhteisöön ja sitä kautta osallistua yhteisön yhteisiin asioihin. Nuoret kokevat kuuluvansa yhteisöön ja he käyttävät omaa aikaansa, ideoita ja lahjojaan tähän yhteisöön. International Youth Foundation on kuvannut osallisuuden vaikuttavan nuorten vastuullisuuteen ja omanarvontuntoon, joka vaikuttaa nuoren kykyyn tehdä valintoja ja aloitteita. (Kiilakoski 2007, 17.)

Opetushallitus taas näkee osallisuuden vaikuttavan nuoren psyykkiseen hyvinvointiin, toimintakykyyn ja terveyteen. Osallisuuden lisäämisellä kouluissa koetaan nuoren oppivan vaikuttamisen keinoja ja tätä kautta myös enemmän omista asioista huolehtimista. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2012.) Pelastakaa Lapset (2012, 4) kokee myös osallisuuden lisäävän lasten mahdollisuuksia oppia huolehtimaan enemmän omista asioistaan ja tätä kautta huomamaan itseään kohdistuneita oikeuksia ja rikkomuksia. Lapset oppivat osallisuuden kautta suojelemaan itseään paremmin ja uskaltavat sanoa oman mielipiteensä ääneen ja puuttua epäkohtiin. Itseluottamus ja itsearvostus vahvistuvat osallisuuden kasvaessa ja lapsen oikeudet kasvavat.

Opetus – ja kulttuuriministeri huomaa osallisuuden myös vaikuttavan koulujen työrauhan edistämiseen. OKM näkee tulevaisuudessa lainsäädännöllisiä muutoksia kouluihin. Osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämiseksi pyritään saamaan jokaiselle koululaiselle mahdollisuus osallistua oppilaskuntaan. Koetaan, että osallisuuden lisääminen kouluihin vahvistaisi yhteisöllisyyttä, joka vaikuttaa taas työilmapiiriin. Koulujen ja opetuksen tulisi järjestää tulevaisuudessa opiskelijoiden osallisuutta laajemmin, kuin oppilaskuntatoimintaan. Opiskelijoiden tulisi saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja myös opetukseen liittyviin päätöksiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Paakkunaisen ja Myllyniemen (2004) mukaan samaisena vuonna tehtiin kysely valtakunnallisesti osallisuudesta ja tässä kyselyssä niin sanotut vaikuttajanuoret kokivat oppineensa järjestämään tilaisuuksia ja tapahtumia. Nämä nuoret kokivat myös saavansa tarvittavia tietoja ja taitoja opiskeluun, sekä myöhempään työelämäänsä. Nuoret saivat myös tietoa kunnan toiminnasta ja päätöksentekoaasioista. (Horelli, Haikola, Sotkasiira 2008, 222–223.)

4.4 Vaikuttamisen kohteet

Vuoden 2013 nuorisobarometrin teemana oli osallisuus ja vaikuttaminen. Nuorilta kysyttiin syitä, miksi he haluavat vaikuttaa ja mikä heitä motivoi. Tutkimuksessa tärkeimpinä syinä esiintyivät mahdollisuus edistää itselle tärkeää asiaa tai yhteistä hyvää. Samaisessa tutkimuksessa tutkittiin nuorten syitä olla vaikuttamatta. Perusteluina vaikuttamattomuuteen nuoret vastasivat, etteivät he ole löytäneet mielekästä vaikuttamisen keinoa tai vaikuttamistoiminnassa mukana olevat ihmiset eivät tunnu omantyyppisiltä ihmisiltä. (Myllyniemi 2013, 22–24.)

Opetushallituksen Koulu nuorten näkemänä ja kokemana -tilannekatsauksessa (2012, 6-7) Kiilakosken muistioiden mukaan käy ilmi, kuinka nuoret haluavat vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin, kuten kouluun. Kouluissa nuorille annetaan mahdollisuus päästä vain vaikuttamaan opetussuunnitelman ulkopuolisiin asioihin, kuten esimerkiksi tapahtumiin tai retkiin. Nuorille ei niinkään anneta mahdollisuutta päästä vaikuttamaan koulun rakenteisiin tai opetussuunnitelmaan. Tutkimuksessa nähdään, että oppilaskunta ei riitä nuorille ainoana kanavana vaikuttaa oman koulunsa asioihin, vaan pitäisi keksiä uudenlaisia tapoja ja keinoja vaikuttaa. Kouluissa tapahtuvaa vaikuttamista koetaan olevan kahdenlaista, on yksilötason keinot ja ryhmä- ja yhteisötason keinot. Yksilötason keinoissa nuori pystyy vaikuttamaan lomakkeilla, kyselyillä, äänestämällä tai tekemällä aloitteen. Ryhmä- ja yhteisötason keinoissa nuori voi vaikuttaa luokkakokouksissa, luokkien välisissä kokouksissa tai oppilaskunnan kokouksissa.

4.5 Vaikuttamisen määrittely

Vaikuttaminen on aktiivista tekemistä, jolla vaikutetaan omiin tai yhteiskunnallisiin asioihin. Vaikuttamisella tarkoitetaan myös nuorten oikeita mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Vaikuttaminen on joko poliittista tai se voi myös olla aktiiviseksi kansalaiseksi tulemistä. Vaikuttamisessa mukana oleminen tarkoittaa omien mielipiteiden ja ideoiden esille tuomista, päätettävien asioiden pohtimista, päätösten tekemistä tai kehitettävää tai arvioivaa tekemistä. (Valtikka 2012.)

Stranius kirjoittaa (2011, 65–66) omassa julkaisussaan nuorten mahdollisuuksista päästä enemmän vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Tämän he näkevät suurena mahdollisuutena, jos vaikuttamismahdollisuuksia siirretään enemmän elektroniseen muotoon. Heidän mielestään nuoret ovat suuren osan ajastaan netissä, joten tämä on iso mahdollisuus. Asiaa voidaan tarkastella myös toisesta näkökulmasta, joka kertoo vastakohtailmiöstä. Matti Vanhasen hallituskaudella kehiteltiin Ota kantaa.fi -sivusto, joka on tuonut uudenlaisen vaikuttamistavan internetin kautta. Tämä on tuonut monelle uuden mahdollisuuden, mutta sillä on kääntöpuolensa niille, jotka ovat ulkopuolella elektronisesta maailmasta, tämä voi lisätä syrjäytymistä. (Pajula 2014, 19–20.)

Kansalaisen vaikuttamisopas (2012, 2) määrittelee vaikuttamisen olevan epäkohtiin puuttumista ja hyvien asioiden säilyttämistä. Määritelmän mukaan jokainen voi vai-

kuttaa arjen pienissäkin asioissa ja on tärkeää, että jokainen saa vaikuttaa omaan elämänsä kuuluvissa asioissa.

4.6 Nuorten tapoja vaikuttaa

Nuoria voidaan kuulla nuorisolautakunnissa, verkkopohjaisissa kuulemisjärjestelmissä, koulujen oppilaskunnissa, nuorisovaltuustoissa tai muissa vaikuttajaryhmissä. (Mäntylä 2011, 25.) Hakulinen, Lehtimäki ja Suoranta (2001, 162) listaavat lisäksi erilaisten osallisuushankkeiden puitteissa kehitettyjä lasten ja nuorten osallistumiskeinoja. Hyvinvointiin, opiskeluasioihin ja elinympäristöön pyritään vaikuttamaan pari kertaa vuodessa kokoontuvien lasten parlamenttien ja nuorisovaltuustojen avulla. Suuremmissa kaupungeissa on järjestetty kaupunginosayhdistystoimintaa, joissa keskustellaan esimerkiksi ympäristöön liittyvistä asioista.

Lapsipoliittiset suunnitelmat puolestaan pyrkivät aktivoimaan kuntien päättäjiä rakentamaan osallistumisen paikkoja lapsille ja kehittämään käytäntöjä sellaisiksi, että lasten ääni saadaan kuuluviin. Koulussa lapset pääsevät myös luontevasti käyttämään ääntään. Siellä heillä on oppilaskunta ja oppilaskunnan hallitus. Eräs Ilolan koulun malli järjestää koulupäivän lapsille sellaiseksi, että koulu ymmärretään perinteistä opinahjoa laajempaa yhteisenä tilana. Tämän seurauksena kouluviihtyvyys on parantunut ja kiusaaminen vähentynyt sekä samalla lapset tajuavat koulunkäynnin olevan muutakin kuin paikka viettää aikaa ennen aikuistumista. (Hakulinen, yms 2001, 162-164.) Olemme huomanneet, että monissa nuorten tapahtumissa on omia nuorisoryhmiä, jotka suunnittelevat tapahtumaa etukäteen ja osallistuvat sen toteutukseen. Tällaisten vaikuttajaryhmien avulla tapahtumista saadaan todella kävijöille ja kuulijoille sopivia.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSONGELMAT

5.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksessa me etsimme vastauksia kysymyksiin:

- Millaisia kokemuksia yläkoululaisilla on vaikuttamisesta ja osallisuudesta koulussa, joka on osana elämänkaarikylää?

- Mitä ehdotuksia ja toiveita uusille vaikuttamismahdollisuuksille on?

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksemme kohderyhmänä on Hiekanpään yläkoulun kaikki oppilaat, seitsemännestä yhdeksänteen luokkaan. Valitsimme tämän joukon siksi, että nuorisolain mukaan nuoria tulee kuulla heitä koskevissa asioissa ja heille tulee järjestää mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. (Nuorisolaki 72/2006). Lisäksi halusimme saada mahdollisimman kattavan aineiston nuorten mielipiteistä ja kokemuksista. Juuri nämä oppilaat käyvät ensimmäistä vuottaan yhdistetyssä yläkoulussa elämäntietokurssilla. Tämä kohdejoukko on ajankohtainen, sillä koko Suomen mediassa on paljon puhuttu nuorten oikeuksista vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon.

Otos oli 570 ja aineistomme 271. Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma oli aika tasainen, poikia oli hieman vähemmän kuin tyttöjä. Seitsemännen luokan oppilaita oli 87, kahdeksannen 98 ja yhdeksännen 86. Tämä kertoo siitä, että viimeisen luokan oppilailla oli viimeiset peruskoulun päivät käsillä ja heitä ei enää kiinnostanut vastata kyselyyn, jonka tulokset eivät heitä enää kosketa. Seitsemännen luokan oppilaat omaavat taas vähemmän kokemuksia kuin kahdeksannen luokan oppilaat. Vastaajista suurin osa, 70 %, opiskelee pääsääntöisesti Keskuskadun yksikössä ja loput Huvilakadun yksikössä. Taulukossa 2 on esitetty taustatiedot perusjoukko lukumäärittäin (n) ja prosentuaalisesti.

TAULUKKO 1. Vastanneiden taustatiedot

Sukupuoli	n	%
Poika	134	49,45 %
Tyttö	137	50,55 %
Kaikki yhteensä	271	100,00 %

Luokka-aste	n	%
7	87	32,10 %
8	98	36,16 %
9	86	31,73 %
Kaikki yhteensä	271	100,00 %

Pääsääntöinen opiskelupaikka	n	%
Huvilakadun yksikkö (Hiekanpää)	82	30,26 %
Keskuskadun yksikkö (entinen Meriluoto)	189	69,74 %
Kaikki yhteensä	271	100,00 %

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen toteutukseen päädyimme yhteistyössä työelämäkontaktin kanssa. Aiempia tutkimuksia Hiekanpään elämäkaarikylästä ei ole, joten oli luonnollista, että aloitamme tutkimuksen osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Opinnäytetyömme tutkimus on kuvaileva. Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi kyselyn, koska saamme sen avulla kattavamman mielipidekokoelman. Kyselyyn voi mahdollisimman moni kohde-ryhmämme nuori vastata ja täten voi osallistua ja vaikuttaa. Käytimme aineistonkeruuseen Webropol-kyselyä, koska mielestämme nuorten oli helpoin vastata sen kautta.

Kyselylomaketta tehdessä meidän tuli ottaa huomioon kyselyn pituus, ohjeistus ja kysymysten selkeys. Kyselyä tehdessä olimme yhteydessä työelämäkontaktiimme ja saimme myös vinkkejä ammattikorkeakoululta. Kysymyksemme pohjautuvat teoriaan. Kysymys numero 4, perustuu Horellin (1994) osallisuuden portaisiin. Jokaista porrasta kohti on kaksi väitettä, joihin vastataan kyllä-, osittain- tai ei-vastauksilla.

Kyselylomakkeemme kostuu viidestä eri osa-alueesta, jotka jakautuvat kahteen tai kolmeen kysymykseen. Osa-alueisiin kuuluivat perustiedot, osallisuus, vaikuttaminen, mielipiteet ja kehittämisideat. Perustieto- ja osallisuusasteikkokysymykset olivat kaikille vastaajille pakollisia, muihin avokysymyksiin sai vastata halutessaan. Kyselyssä käytimme paljon avokysymyksiä ja asteikkokysymyksiä. Pyrimme tekemään kysely-

lomakkeesta selkeän, loogisen ja pirteän värisen, jotta se motivoi sekä innostaa nuoria vastaamaan kyselyyn.

Tutustuimme yhdessä Webropol-ohjelmaan ja sen tarjoamiin erilaisiin palveluihin. Teimme kyselyn ja internet-linkin, jonka lähetimme Hiekanpään yläkoulun rehtorille sähköpostitse. Yläkoulun rehtori ohjeisti jokaisen luokanohjaajaa teettämään kyselyn oppilailleen.

Tämä tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Tässä tutkimusmenetelmässä keskeisiä asioita ovat johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista, aiempien teorioiden käsittely, hypoteesien esittäminen, käsitteiden määrittäminen, suunnitelmat aineiston keruuseen, tutkittavien henkilöiden valinta, aineiston saaminen käsiteltävään muotoon, päätelmien ja analysoinnin teko. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 139–140.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen toteutukseen tarvitaan riittävän suuri otos ja osallistujamäärä. Näiden avulla tutkimus selvittää vastauksia erilaisiin kysymyksiin prosenttein, lukumäärin ja kaavioiden avulla. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa saadaan hyvin vastauksia siihen kuinka monta ihmistä on mitäkin mieltä, mutta se ei yleensä kerro ihmisten syitä näihin vastauksiin. (Heikkilä 2008, 16.)

Yhtenä tapana aineistonkeruussa pidetään kyselyä, jonka itse olemme valinneet käytettäväksi opinnäytetyöhön. Kyselyn avulla kohderyhmä muodostaa otoksen tietystä perusjoukosta. Kyselyn etuna onkin pidetty laajaa tutkimusaineistoa, jossa voidaan kysyä monelta eri henkilöltä, monia eri asioita. Kyselyllä on myös heikkouksia ja tavallisimpia niistä on kyselyyn vastanneiden vakavuus kyselyyn, väärinymmärrykset kysymyksissä, vastaajien tieto asiasta, hyvän lomakkeen laatiminen ja kyselyyn vastaamattomuus. (Hirsjärvi yms. 2009, 193–195.)

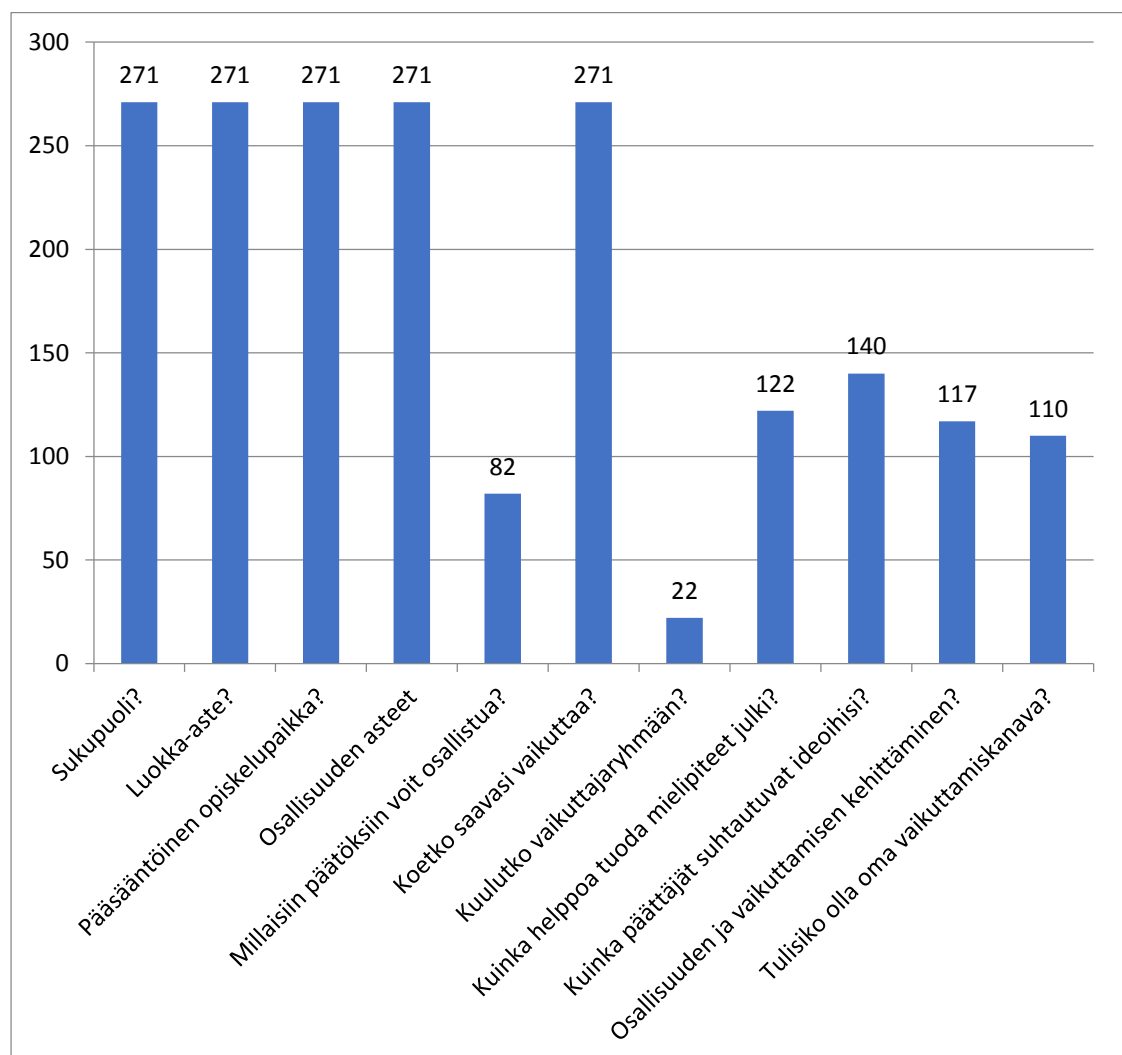
5.4 Aineisto ja aineiston analyysi

Kyselyn vastausten tultua, aloimme tehdä siitä analyysiä. Empiirisessä tutkimuksessa ensimmäisenä tarkistetaan tiedot aineistoa järjestettäessä. Tarkistukseen kuuluu yhtenä osana hylättävien vastausten poisto. Toisessa vaiheessa tietoja voi täydentää esimer-

kiksi haastatteluilla. Kolmannessa vaiheessa aineisto järjestetään vastausten perusteella erilaisiin ryhmiin muuttujien mukaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2006, 209-210.)

Aineistomme kerättiin loppukeväästä 2014. Kohderyhmänä olivat Hiekanpään yläkouluun oppilaat, (n. 570 kpl). Kyselyyn heistä vastasi 340 oppilasta, joka on noin 60 % koko koulun oppilasmäärästä. Vastauksista 69 kappaletta eli noin 20 % kuului hylättäviin ja poistettaviin vastauksiin, koska ne olivat epäasiallisia ja epäjohtonmukaisia. Aineistomme koostuu 271 vastauksesta. Taulukossa 1 on esitetty kyselyyn vastanneiden kysymyskohtainen vastausten määrä.

TAULUKKO 2. Vastaajamäärät kysymyksittäin

Aineistoa aloimme käsitellä lukemalla vastauksia kysymys kerrallaan. Näistä avokysymysten vastauksista kokosimme ja laskimme muuttujien mukaisia vastausprosentteja. Jatkoimme tutkimuksen käsittelyä erittelemällä syitä näihin muuttujiin. Lopuksi vertasimme aineistoamme teoriaan ja teimme niistä tulkintoja ja pohdintaa.

5.5 Tutkimusetiikka

Kuulan (2006, 21) mukaan etiikassa on kyse oikeasta ja väärästä. Eettisellä ajattelulla pohditaan omien ja toisten tekemien ratkaisujen oikeutta ja vääryyttä. Nämä ratkaisut voivat eri näkökulmista sisältää myönteisiä ja kielteisiä piirteitä. Tutkimusetiikassa jokainen tutkija on kuitenkin itse vastuussa tutkimuksen eettisestä näkökulmasta. Opinnäytetyössämme pohdimme tutkimusetiikkaa. Kyselyssä huomioimme nuorten yksityisyssuojan, emme kyselleet nuorten nimiä tai muita profiloivampia kysymyksiä. Kaikki tiedot mitä kysyimme, olivat oleellisia tutkimuksen kannalta. Nuorille annettiin tutkimuksen alussa tietoja tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Nuorilla oli myös mahdollisuus ottaa meihin yhteyttä, jos kysyttävää tulisi. Kyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista ja osa nuorista olikin valinnut, ettei vastaa kyselyyn. Kuula (2006, 61–62) kirjoittaaakin että ihmisistä tehtävissä tutkimuksissa on hyvin tärkeää huomioida ihmisten itsemääräämisoikeus. Tutkimuksissa tulee antaa ihmisille mahdollisuus päättää siitä haluavatko he osallistua tutkimukseen. Tähän osallistujille annetaan hyvä mahdollisuus valita osallistuminen tutkimukseen, kun esitiedot tutkimuksesta ovat kattavat. Esitiedoissa tulee kertoa tutkimuksen tarkoitus, käytettävyys, aika ja onko tutkimus kertaluontoinen vai jatkuvaa tutkimusta. Tällöin tutkimukseen osallistujat voivat valita haluavatko osallistua juuri tähän tutkimukseen.

Tutkimusprosessin aikana tulee myös arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta voidaan arvioida erilaisilla aineistotyypeillä ja teorioilla. Opinnäytetyömme koostuu erilaisista teorioista, sekä erilaisista tutkimusaineistoista. Määrällisen aineiston luotettavuus ja pätevyys voidaan myös arvioida kahden määritelmän avulla reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti arvioi tutkimuksen analyysin johdonmukaisuutta ja mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksemme on reliabeli, kun sitä vertaa muihin samankaltaisiin tutkimuksiin, joissa on saatu lähestulkoon samanlaisia tutkimustuloksia. Validiteetti taas arvioi, ovatko aineiston analyysimittarit päteviä ja selvittääkö tutkimus juuri sitä, mitä lähdettiin selvittämään. Tutkimuksen osoittautuessa täysin validiksi tulee aineiston olla juuri se mitä haettiin tutkimuksella. (Jyväskylän yliopisto- koppa, 2011.) Meidän tutkimuksemme osoittautui validiksi, koska saimme tietää ne asiat mitä halusimme tutkimuksen avulla saada tietää. Tutkimuksessamme saimme tietää nuorten kokemuksia osallisuudesta ja vaikuttamisesta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kokemukset osallisuudesta

Saimme 82 (n 271) vastausta kysyessämme minkälaisiin päätöksiin oppilaat voivat osallistua Hiekanpään koulussa ja elämänkaarikylässä. Oppilaista 22 % kertoi, ettei tiennyt tai ei osannut sanoa millaisiin päätöksiin voi osallistua. Tämä näkyy myös terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2013, 22) teettämässä kouluterveyskyselyssä, jossa 43 % vastanneista kertoi, ettei tiedä miten voi vaikuttaa koulunsa asioihin. Alla Hiekanpään koulun oppilaiden kirjoittamia vastauksia.

”Meille ei ole kerrottu mistään päätöksistä tai niihin vaikuttamisesta.”

”En mihinkään, kukaan ei halua tätä paitsi päättäjät, oppilaiden mielipidettä saatetaan kysyä, mutta se ei vaikuta mihinkään.”

Kyselyymme vastanneista 42 % kertoi, ettei osallistu minkäänlaisiin päätöksiin. Perusteluina heillä oli se, ettei kuulu itse oppilaskuntaan, päätöksistä ja niihin vaikuttamisesta ei ole kerrottu tai mielipiteitä kysytään, mutta ne eivät vaikuta mihinkään. Vastauksista ilmeni halu osallistua päätösten tekemiseen. Lopuista 36 % vastaajasta osa mainitsi osallistuvansa oppilaskunnan tehtäviin, antavansa ideoita oppilaskunnan hallituksen jäsenille, tukioppilastoiminnan asioihin, päätöksiin liikuntatuntien sisällöistä, tarvikkehankintoihin, koulun kerhotoimintaan sekä kouluruokaan. Suurimman osallistujamäärän päätöksentekoon keräsi kuitenkin koulun yhteiset juhlat ja tapahtumat, kuten yhdeksäsluokkalaisten gaalan suunnitteluun ja järjestelyyn. Toiveena oppilailta oli osallistua uuden koulun ideointiin ja tehdä siitä sellainen paikka, missä kaikilla olisi mukavaa.

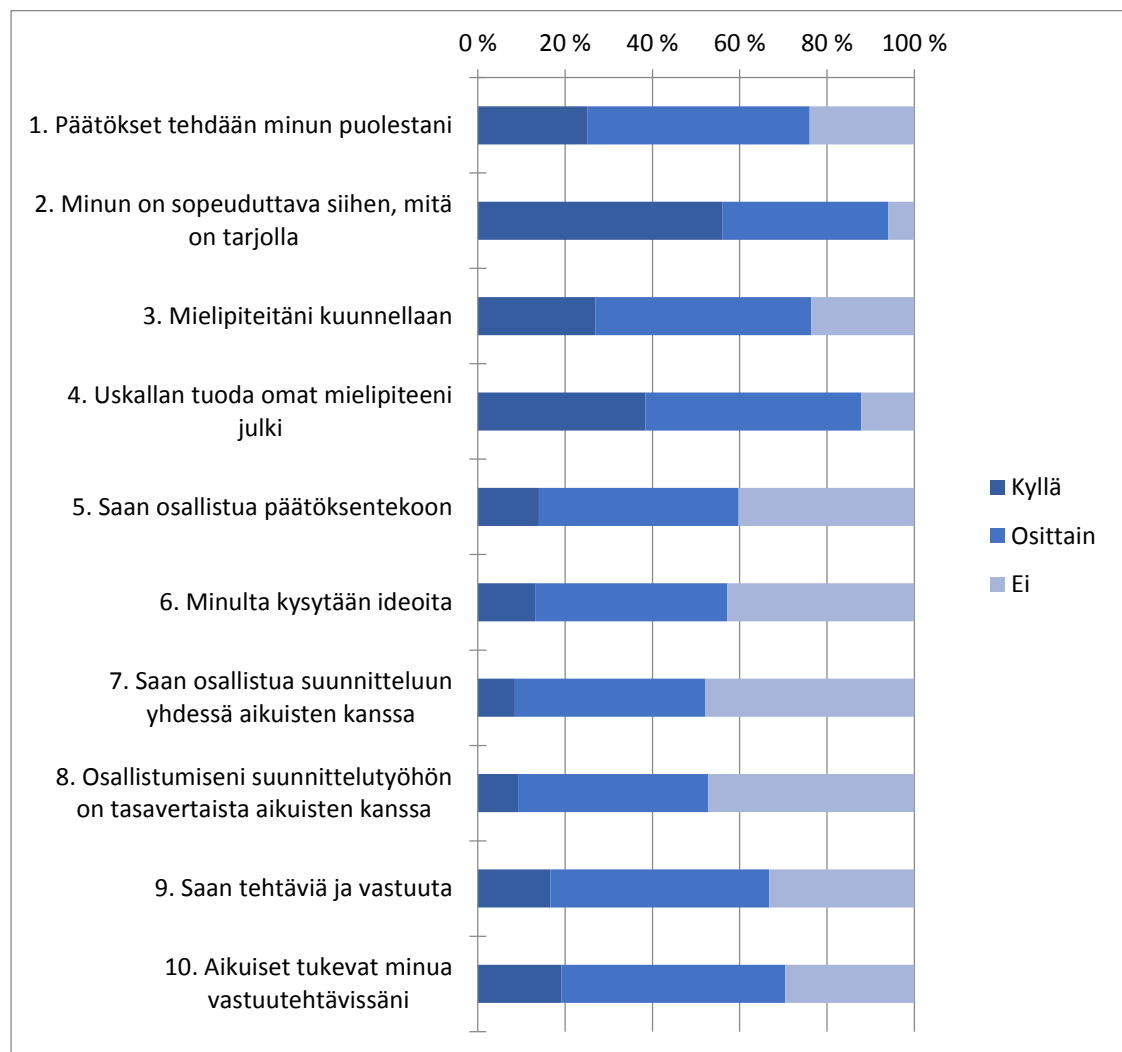
”Tällä hetkellä ysiluokan gaalan ja ohjelmien suunnitteluun.”

”voin auttaa järjestämään tapahtumia”

Osallisuuden asteikosta kertova Horellin (1994, 38–39) teoria kuvaa alimmalla portaalla osallistumattomuutta, valmiiseen sopeutumista. Tätä kuvaa taulukossa 3 olevat kysymykset 1 ja 2. Oppilaiden vastauksista ilmeni, että heidän tulee sopeutua valmi-

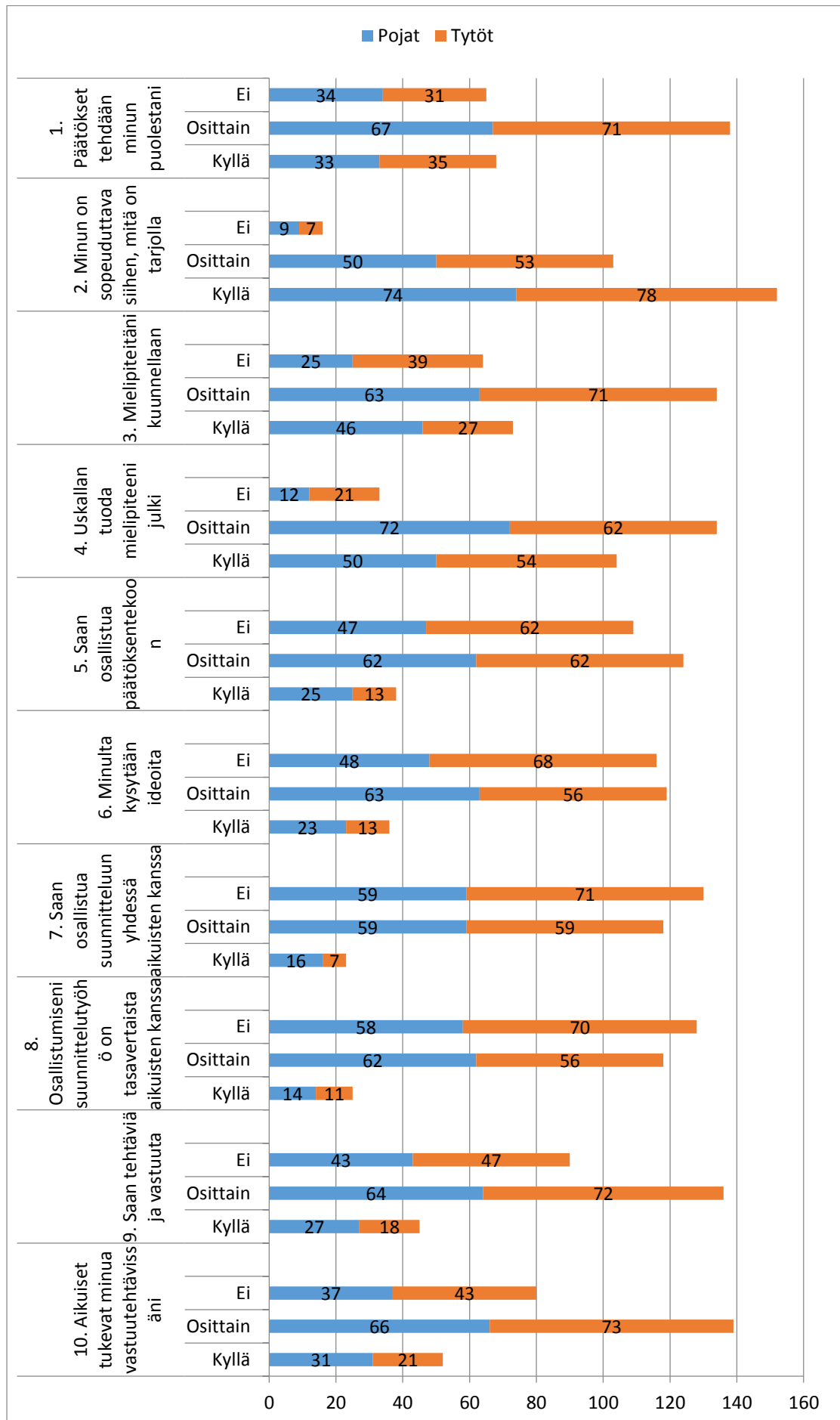
seen mitä on tarjolla. Toisella Horellin (1994, 38–39) portaalla informaatio vaihtuu lasten ja päätöksentekijöiden välillä, jonka jälkeen kolmannella portaalla lapset pääsevät osallistumaan aikuisten suunnitteluun. Kysymystemme 3-6 kohdalla, mielipiteiden kuunteleminen, julki tuominen ja päätöksentekoon osallistuminen, taulukossa 3 on selvästi nähtävissä, kuinka kyllä-vastausten määrä on laskeva, joka merkitsee osallisuuden vähenemistä. Samoin ei-vastausten määrä kasvaa näiden kysymysten kohdalla. Neljännellä Horellin (1994, 38–39) portaalla kumpikin ryhmä voi tuoda mielipiteitään esiin tasapuolisesti ja ylimmällä portaalla aikuiset ovat enää vain apulaisia lasten suunnittelussa. Taulukosta 3 voikin havaita, että nuoret saivat vähäisesti vastuuta ja tehtäviä, mutta sitä enemmän aikuiset tukivat nuoria niissä tehtävissä ja askareissa.

TAULUKKO 3. Osallisuuden asteet

Kyselyyn vastasi 134 poikaa ja 137 tyttöä. Osallisuutta tutkiessa sukupuolijakauman mukaan tytöt ja pojat vastaavat hyvin samankaltaisesti kysymyksiin. Taulukossa 4 esittelemme tyttöjen vastaukset punertavalla värillä ja poikien sinisellä, sekä lukumää-

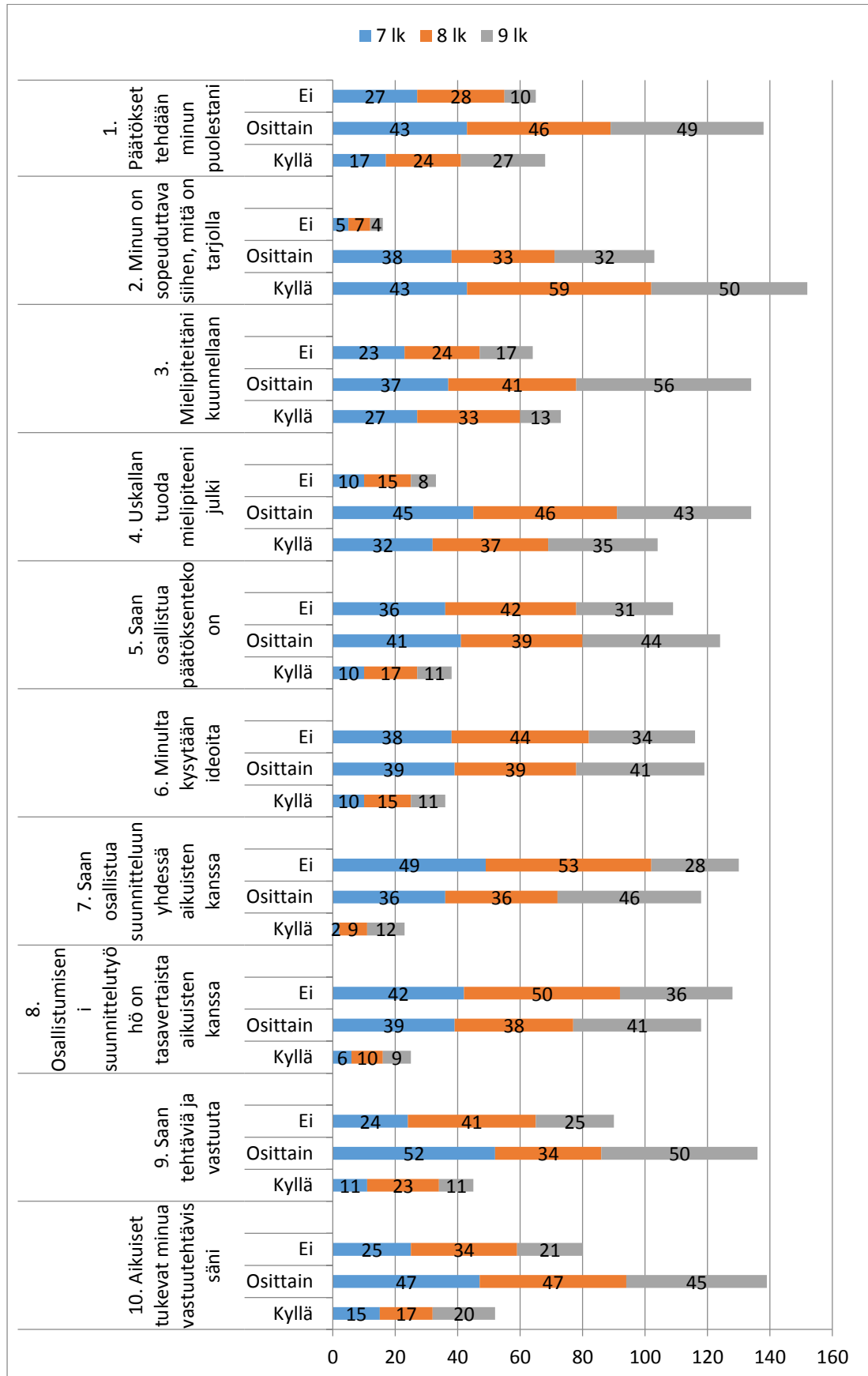
rittäin. Pojat saivat enemmän vastuuta ja tukea erilaisiin tehtäviin ja heiltä myös kysyttiin enemmän mielipiteitä asioihin kuin tytöiltä. Tytöt uskalsivat tuoda mielipiteensä vähemmän julki, eivätkä he saa osallistuneet niin paljon päätöksentekoon kuin pojat. Kaikkien vastaajien oli sopeuduttava siihen mitä on tarjolla, osittain päätöksiä tehtiin heidän puolestaan, osittain ei. Näissä asioissa ei ole sukupuolien eroa. Myöskään sukupuolellista eroa ei ole kysymyksissä seitsemän ja kahdeksan, joihin vastanesta suurin osa koki, ettei ollut tasavertainen aikuisten kanssa suunnittelutyössä ja ettei voinut osallistua suunnitteluun yhdessä aikuisten kanssa.

TAULUKKO 4. Osallisuuden asteet sukupuolijakauman mukaan

Vastanneista seitsemännen luokan oppilaita oli 87, kahdeksannen 98 ja yhdeksännen 86, joten ikäjakauma oli hyvin tasainen. Taulukossa 5 olemme eritelleet osallisuuden asteiden -kysymysten vastauksia luokka-asteittain. Taulukossa sininen kuvaa seitsemättä luokkaa, punertava väri kahdeksatta ja harmaa yhdeksättä luokkaa. Yhdeksäsluokkalaisten mielestä päätöksiä tehdään enemmän heidän puolestaan, kuin seitsemäs- ja kahdeksäsluokkalaisten. Kahdeksäsluokkalaisten kertoivat, että heidän mielipiteitään kuunnellaan enemmän kuin yhdeksäsluokkalaisten, mutta silti kaikkien mielipiteitä kuunnellaan vain osittain. Vastuun saaminen jakoi kahdeksäsluokkalaisten mielipiteet kahtia. Osa saa vastuuta ja osa ei, mutta he saavat enemmän sitä kuin seitsemännen ja yhdeksännen luokan oppilaat. Oppilaiden osallistuminen suunnittelutyöhön ei ollut tasavertaista aikuisten kanssa ja kaikkien eri luokkien mielestä he eivät saaneet osallistua riittävästi suunnitteluun aikuisten kanssa. Seitsemännen luokan oppilaiden mielestä heidän ei tarvitse sopeutua niin paljon valmiiseen kuin kahdeksäsluokkalaisten. Eri luokka-asteita tarkastellessa huomasimme, että vastauksissa ei ollut merkittävien suuria eroja.

TAULUKKO 5. Osallisuuden asteet luokka-asteittain

6.2 Vaikuttaminen

Kysymyksemme oppilaiden kokemuksista vaikuttamisesta Hiekanpään koulun ja elämänkaarikylän asioihin oli kaikille vastaajille pakollinen, joten vastauksia tuli 271. Lisäksi tiedustelimme millaisiin asioihin ja miten he saavat vaikuttaa. Heistä epävarman, ei osaa sanoa, tai osittain, jotenkin – vastaukset antoivat 33 vastaajaa, joka on 12 %. Kielteisesti vastasivat 172 oppilasta (n 271), eli 63 %. Syynään he mainitsivat sen, ettei oppilaiden mielipiteitä oteta huomioon tai asiat päätetään ilman oppilaita. Lisäksi ilmeni, ettei kaikkia vaikuttaminen kiinnosta ja he eivät halua olla siinä mukana tai ei ole mitään mihin vaikuttaa.

”no, kaikkeen viihtyvyyteen voin vaikuttaa ja sen tapaisiin.”

”Joo ja puhumalla opettajille. En osaa sanoa millaisiin asioihin.”

”No en juurikaan. Asioita kysytään mutta niistä päätetään muualla.”

”Öhh...En ole koskaan oikein yrittänytkään...”

”En koe että saisin vaikuttaa. Muut oppilaat (oppilaskuntalaiset) päättävät puolestani.”

Myönteisesti vastanneista, 58 oppilasta, 5 vaikutti koulun ja elämänkaarikylän asioihin kyselyiden kautta. Muina keinoina kerrottiin opettajalle puhumisesta ja kuulumalla oppilaskunnan hallitukseen tai johonkin muuhun suunnitteluryhmään. Näistä vastaajista vain muutama oli seitsemäsluokkalaisia. Tyttöjen ja poikien vastauksissa ei ollut huomattavaa eroa. Vaikutuksen kohteina oppilaat vastasivat yhteiset juhlat ja tapahtumat, viihtyvyys, kouluruoka, toiminta, aktiviteetit, koululle tehtävät hankinnat sekä mukavamman yhteisön luominen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2013, 22) valtakunnallisen kouluterveyskyselyn mukaan 42 % Suomalaisista oppilaista kokee, ettei heidän mielipiteitä huomioida koulutyön kehittämisessä. Tämä näkyy myös meidän tutkimuksessamme, jossa yli puolet, 63 %, vastanneista kokee, ettei saa vaikuttaa Hiekanpään koulun ja/tai elämänkaarikylän asioihin.

Vastanneista oppilaista 8 % eli 22 nuorta kuului johonkin vaikuttajaryhmään. Pääosa heistä oli oppilaskunnan hallituksessa, jotkut tukioppilaita, osa erilaisissa suunnittelu-ryhmissä ja eräs Pieksämäen nuorisovaltuustossa. Vaikuttajaryhmään kuulumattomien vastaukset kertoivat, että heistä eräs haluaisi kuulua, mutta ei ole päässyt. Jollekin se on osallisuutta ja vaikuttamista haittaava ongelma, ettei kuulu mihinkään erilliseen vaikuttajaryhmään. Gellin, Herranen, Junttila-Vitikka, ym. (2012, 104) näkevät oppilaskunnan olevan koulun tärkein osallisuus- ja vaikuttamiskanava. Oppilaskunnan ideana on kaikkien oppilaiden kuuluminen oppilaskuntaan, joista osa kuuluu oppilaskunnan hallitukseen, joka edustaa kaikkia oppilaita. Vaikkakin kaikki oppilaat periaatteessa kuuluvat oppilaskuntaan, tutkimuksessamme tulee kuitenkin ilmi, etteivät nuoret koe kuuluvansa mihinkään vaikuttajaryhmään.

”En kuulu. Oisin halunnut, mutta en päässyt.”

”en mutta olisi kiva kuulua”

6.3 Mielenpitoet

Mielenpiteiden esille tuomista tutkivaan kysymykseen vastauksia saimme 122 kappaletta (n271), joista 63 nuorta, 52 % eli hieman yli puolet, arvioi mielenpiteensä julkituomisen olevan jonkinasteisesti helppoa. Näistä vastaajista enemmistö oli poikia. Vastavasti 31 nuorta, neljännes vastaajista, arvioi aina aika vaikeasta mahdolliseen. Loput 23 % ei kertonut helppouden tai vaikeuden astetta, vaan esimerkin, kuinka ilmaista itseään. Mielenpiteiden tuominen muiden tietoisuuteen koettiin vaikeaksi, jos ei kuulu vaikuttajaryhmään tai niin sanotusti tietää, ettei niitä toteuteta kuitenkaan. Asia olisi helpompaa, jos olisi isompi ryhmä mielenpiteitä kannattamassa, eikä vain yksittäiset ihmiset. Gellin, yms. (2012, 114–115) pohtivat oppilaiden osallisuuden ja vaikuttamisen olevan kiinni joko oppilaiden omasta motivaatiosta tai rajallisesta mahdollisuudesta vaikuttaa ja osallistua päätöksiin. Kouluissa tapahtuva osallisuus ja vaikuttaminen nähdään yleensä olevan mahdollista vain oppilaskuntien hallituksissa, joten tämä rajaa mahdollisuuksia paljon. Alla oppilaiden vastauksia mielenpiteiden esiin tuomisesta.

”Aika hankala, kun itse en polta tai juo, niin polttajat ovat oma iso ryhmänsä niin ne vain kuuntelevat toisiaan ja hyväksyvät toistensa ideoita.”

”En osaa ilmaista mieltäni millään tavalla sillä pelkään sitä mitä ihmiset ajattelevat itsestäni.”

Valtaosa oppilaista toi mielipiteensä julki opettajien tai luokanvalvojiensa kautta kertoen heille ajatuksistaan. Toisena hyvänä keinona käytettiin oppilaskunnan hallitusta. Asioista puhuttiin joko jollekin jäsenelle tai itse hallituksen jäsenenä kertomalla kokouksessa. Kyselyillä ja palautteen keräämisellä tai erikseen mielipiteen kysymisellä osa kertoi ilmaisevansa itseään. Helppoimmat aiheet, joihin mielipiteitä kerrottiin, olivat yhdeksäsluokkalaisten gaala, liikuntapäivä, koulun ruoka- ja välituntiasiat. Asioista mainitsemalla tai valittamalla niistä ne etenivät nopeasti.

”Helppoa koska on oppilaskunnan jäsen luokassa ni sille voi kertoa”

”voin kertoa mielipiteeni luokanvalvojalle.”

”Opettajille on helppo kertoa mielipiteensä, mutta vaikuttaminen ei onnistu”

Oppilaiden ideoihin ja mielipiteisiin suhtautumisesta kysyttäessä vastauksia saimme 140 kappaletta (n 271). Näistä 20 vastaajaa, 14 %, ei kertonut mielipiteitään tai heillä ei ollut sellaisia muille jaettavaksi. Aikuisten suhtautumista jotkin oppilaat kuvailivat tavalliseksi, kriittiseksi, kohtalaiseksi tai hieman epäileväiseksi. Eräs vastaajista kertoi, että koulun aikuiset ohjaavat keskustelemaan rehtorin kanssa. Negatiivisemmän kuvan antoivat vajaa viidennes, 19 %, 26 vastaajaa, joiden mielestä ideoista ei välitetä, niitä ei kysytä tai ei suhtauduta mitenkään, ellei ole tosi hyviä ideoita.

”Eivät mitenkään, voivattelevat tilannetta ja yrittävät puolustaa elämäkaarikeskusta”

”Opettajat kuuntelevat aina asiamme, mutta päättäjät näyttävät tekevän vain oman halunsa mukaan”

”Melko hyvin. Totta kai jokaisella on omat mielipiteensä.”

*”Aikuiset ja päätöksentekijät suhtautuvat hyvin kaikkiin ideoihin.
Tarkoitan että he käsittelevät ja toteuttavat hyvät ideat.”*

Vastaajista 59 antoi tiedon, että heidän mielipiteisiinsä suhtaudutaan hyvin tai positiivisesti. Prosentuaalisesti näitä vastauksia oli 42 %. Positiivista suhtautumista kuvailtiin sanoilla avoin, monipuolinen, ystävällinen ja vastaanottavainen. Vastaajien mukaan kaikki aikuiset tai päätöksentekijät eivät välttämättä vie asioita eteenpäin. Opettajat kuuntelevat, mutta päättäjät tekevät halunsa mukaan, toisaalta myös joskus he kuuntelevat paremmin oppilaita eikä itseään. Eräs vastaaja kertoo, että myös opettajat kertovat mielipiteensä oppilaskunnalle. Asioita käsitellään palavereissa ja hyviä ideoita toteutetaan. Kuvailevimmat vastaukset taustatietojen mukaan tulivat niiltä, joiden oppitunnit suurimmaksi osaksi olivat Huvilakadun yksikössä.

6.4 Kehittäminen ja tulevaisuus

Hiekanpään elämänkaarikylän kumppanuussopimuksen (liite 1) tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluvat päätökset henkilöstön yhteistyöstä, tilojen ja laitteiden yhteiskäytöstä sekä yhteisten tuotteiden rakentamisesta. Yksi näistä yhteisistä tuotteista voisi olla elämänkaarikylän vaikuttamiskanava, joka palvelee jokaista yksikköä ja alueen jäseniä.

Tiedustellessamme uutta vaikuttamiskanavaa, saimme vastauksia avokysymykseen 110 (n 271). Nuorista 39 oli sitä mieltä, että mitään vaikuttamiskanavia ei tarvita. Tulkitsimme toisen lähes samankokoisen joukon, 34 vastaajaa, kertoneen, ettei tiedä tarvitaanko sitä tai he eivät tiedä millainen sen tulisi olla. Loput 37 vastaajaa ovat vaikuttamiskanavan kannalla. Konkreettisista ideoista kaksi mallia erottui yli muiden. Perinteinen palautelaatikko, johon oppilaat saavat nimettömästi jättää ideoitaan sai yllättävän suuren kannatuksen. Toiseksi kannatusta sai internet ja sosiaalinen media. Ehdotuksina nuorilta tulee Wilma-käyttöliittymän kautta tehtävät kyselyt, koulun internet-sivuille tehtävät pienet kyselyt, Facebook tai jokin muu internet-sivu tai ohjelma.

” Netissä helppokäyttöinen palautus ja -ehdotusohjelma mihin voi kirjoittaa ”

Alla olevat kaksi nuorten vastausta kertovat vaikuttajaryhmästä, joka koostuu joukosta ihmisiä, jotka ovat jokaisesta yksiköstä, lapsista vanhuksiin ja asiakkaista henkilökuntaan. Toiveena oli myös hyvin ja jotenkin hauskaasti toimiva vaikuttamiskanava. Jälleen tämänkin kysymyksen vastauksista ilmeni oppilaiden tiedottomuutta asioista ja se, että vain oppilaskunnan hallitus tai päätöksentekijät saavat mielipiteensä julki.

”Elämänkaari-hallitus tarkoitan kaikista elämänkaari ikäryhmistä muodostettu ryhmä jotka kertovat asioita mitä kullekin ikäryhmälle(kuuluu) jos heillä on jotain pahoja puutteita esim. vanhuksilla ei vaikka olisi mitään tekemisen mahdollisuutta, niin niille voitaisiin järjestää jotain mitä he itse haluaisivat.”

” Siellä voisi olla ns. päätöslautakunta, joka koostuisi oppilaista tms. henkilökunnasta, joka päättäisi hiekanpään/Elämän kaari-kylän asioista.”

Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämistä tulevaisuudessa kommentoivat 104 vastaajaa. Tästä joukosta yhdeksän mielestä kehittämistä ei tarvita. Suurin osa, 53 vastaajaa, ei osannut sanoa mielipidettään tai kuinka kehittää mahdollisuuksia. Reilu viidennes halusi, että oppilaita kuunneltaisi enemmän ja heiltä kysyttäisi mielipiteitä. Näistä vastaajista iso on seitsemännen tai kahdeksannen luokan oppilaita.

Elämänkaarikylän kumppanuussopimuksen (liite 1) mukaan sopijaosapuolet näkevät elämänkaarikylän mahdollisuutena lisätä opiskelijoiden vuorovaikutusta sekä pilotoida uusia yhteisölähtöisiä toimintamalleja. Lisäksi mahdollisuutena on parantaa resursien yhteiskäyttöä.

”Kaikilta kysytään, kaikkia kuunnellaan ja pyritään miettimään ihmisten tyytyväisyyttä”

Käytännön keinoina tähän nuoret ehdottivat kyselyitä ja sijoittamaan palaute- ja ideaalikoita aulatiloihin. Lisäksi eräs vastaaja pohtii, voisiko oppilaskunnan hallituksessa olla lisää jäseniä tai kysyä enemmän muiden oppilaiden mielipiteitä. Tulevaisuudessa koko elämänkaarikylässä osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia erään vastaajan mielestä lisäisi myös kasvava yhteistyön määrä.

”niin että kaikilla oppilailla olisi edes jonkunlaisia mahdollisuuksia”

7 POHDINTA

Opinnäytetyössämme etsimme vastauksia kysymyksiin: millaisia kokemuksia yläkoululaisilla on vaikuttamisesta ja osallisuudesta koulussa, joka on osana elämäntaakkaa sekä mitä ehdotuksia ja toiveita uusille vaikuttamismahdollisuuksille on?

Nuorten kokemukset vaikuttamisesta ja osallisuudesta olivat pääosin suppeita. Vastauksissa ilmeni jonkin verran tietämättömyyttä osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä keinoista. Osa nuorista koki, ettei heitä kuultu, kun yläkoulut yhdistettiin ja he siirtyivät opiskelemaan Hiekanpään alueelle. Suunnitelmia on paljon luvassa ja muutoksia tapahtuu, mutta nuoret kokivat, että heitä ei pidetä ajan tasalla ja tieto ei kulje heille asti. Oppilaskunnan hallituksesta oli kahta eri mielipidettä. Toiset kokivat, että on helppo osallistua ja vaikuttaa sen kautta, mutta osan mielestä vain tietyt henkilöt voivat osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon oppilaskunnan hallituksessa. Nuorten mielestä heiltä ei kysytä tarpeeksi mielipiteitä asioista. Kuitenkin moni saa olla järjestämässä ja tekemässä yhteisiä tapahtumia ja juhlia. Koemme, ettei osa nuorista ehkä ymmärrä, että esimerkiksi tapahtuman suunnittelu ja järjestäminen voi olla yksi keino olla osallinen ja vaikuttaa.

Tutkimuksen jälkeen olemme herättäneet nuorten kiinnostusta tätä aihetta kohtaan. Vapaan sanan kohdalla, viimeisessä kysymyksessämme, nuoret kommentoivat entistä ja nykyistä. Heiltä tuli arvokkaita mielipiteitä liittyen niin Hiekanpään hankkeeseen, kuin arkipäiviin koulussa. Nuorilla on tahtoa kertoa kantansa, ja he ovat oman elämänsä asiantuntijoita. Toivomme, että päätöksentekijät, koulun henkilökunta ja muut aikuiset huomioivat nuorten tietämättömyyden ja halun tutustua aiheeseen.

Oppilaat eivät osanneet kertoa millainen vaikuttamiskanava tulisi olla ja tarvitaanko edes sellaista. Noin puolet vastaajista koki hyväksi ideaksi jonkinlaisen vaikuttamiskanavan. Nuoret kokivat kuitenkin, että vaikuttamiskanavan tulisi olla helppokäyttöinen ja yksinkertainen. Moni vastaaja kannatti esimerkiksi perinteistä palautelaatikkoa

tai nykyaikaisempaa sosiaalista mediaa tai muuta nettipohjaista ideaa. Tulevaisuuteen toivottiin lisää yhteistyötä eri yksiköiden välille.

Tutkimuksessa kävi ilmi, kuinka nuoret eivät joko tiedä tai he eivät halua olla osallisena tai vaikuttamassa erilaisiin asioihin. Jos jo lapsuudessa ja nuoruudessa olisi mukana paljon vaikuttamassa, kumpuaisiko se aikuisuudessa omien asioiden puolustamisena ja osallistumisena oman elämän järjestelyyn? Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastakohtana, joten osallistuminen toimintaan pitää henkilön kiinni yhteiskunnassa. Eli voisiko osallistuminen lasten parlamentteihin ja jo alakoulujen oppilaskunnan hallitukseen tai muihin suunnitteluryhmiin vähentää nuoruudessa ja varhaisessa aikuisuudessa tapahtuvaa syrjäytymistä?

Yli puolet vastanneista kertoi, että mielipiteiden julki tuominen on helppoa. Osalle se oli kuitenkin vaikeaa tai keinot ovat vain tietyt. Gellinin, yms. (2012, 114–115) mukaan oppilaiden osallisuus ja vaikuttaminen ovat kiinni heidän omasta motivaatiostaan tai mahdollisuudet niihin ovat rajalliset. Näin ollen nuorten innostaminen osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä motivaation lisääminen olisi arvostettavaa. Heitä tulisi kannustaa ilmaisemaan itseään enemmän ja antaa monipuolisia mahdollisuuksia sekä keinoja toteuttaa tätä. Hiekanpään elämäkaarikylässä voisi järjestää toimintapäiviä, joissa nuoret sekä muut alueen käyttäjät kiertävät työpajoja. Pajoissa esitellään ja kokeillaan erilaisia vaikuttamismenetelmiä.

Tutkimuksestamme voidaan tulkita kuitenkin se, että nuorten ideoita kysytään ja niitä otetaan hyvin vastaan, mutta niiden eteneminen on hidasta tai huonoa. Nuorille tulisi tuoda esiin uusista päätöksistä tai muutoksista, että mistä ne ovat alun perin lähteneet. Näin varsinkin, jos idea on heiltä itseltään. Tuloksista ja muutoksista tulee julkistaa sekä tiedottaa ahkerasti niiden alkulähteille.

Opinnäytetyötä tehdessämme meille nousi ajatus siitä, tulisiko elämäkaarikylässä olla jonkinlainen yhteinen eri yksiköistä koostuva vaikuttajaryhmä. Tähän ryhmään kerätään jokaisesta yksiköstä muutama henkilö, joiden kautta jokainen elämäkaarikylään kuuluva henkilö pystyy kertomaan mielipiteensä ja osallistua päätöksentekoon. Opinnäytetyömme kyselyssä eräs vastaaja ehdotti myös kehittämiseksi samankaltaista ideaa.

”Siellä voisi olla ns. päätöslautakunta, joka koostuisi oppilaista tms. henkilökunnasta, joka päättäisi hiekanpään/Elämän kaari-kylän asioista.”

Toisena vaikuttamiskanavana pohdimme kyläläisille tehtävää kyselyä. Tämä idea kumpusi osan nuorten kommentteista, joissa he kertoivat mielekkääksi osallisuuden ja vaikuttamisen keinoksi vastata opinnäytetyömme kaltaiseen kyselyyn. Kyselyn tulisi olla lyhyt ja ytimekäs ja sen tulisi käsitellä konkreettisia asioita.

Lisäksi nuorille voisi kehitellä osallisuutta ja vaikuttamista käsiteltävän koulutuksen tai sitä voisi käsitellä enemmän jossakin oppiaineessa. Aiheena nämä kulkevat läpi koko elämän, niin poliittisesti kuin ilmankin. Aiheet tulevat vastaan myös hyvin arkisissakin asioissa, ja monen ensimmäinen mielikuva osallisuudesta ja vaikuttamisesta on politiikka. Mielestämme tulisi myös korostaa osallisuuden ja vaikuttamisen laajoja mahdollisuuksia eri asioissa. Jokaisen tulisi ymmärtää, että arkiset pienet valinnat ovat osaltaan vaikuttamista ja jokainen voi vaikuttaa niin omiin kuin ympäristönsä asioihin.

Lopuksi haluamme tiivistää kolme tärkeintä jatkokehittämisideaa, jotka tämän tutkimuksen ja tiedon valossa nostamme ylös. Ensimmäisenä ideana on toimintapäivä yläkoululaisille. Toimintapäivässä on työpajoja, joissa kerrotaan, harjoitellaan ja toteutetaan erilaisia vaikuttamiskeinoja ja -tapoja. Nuoret kiertävät pajoista toiseen ja tutustuvat osallisuuteen ja vaikuttamiseen niiden kautta. Lopuksi pajoista kootaan oppilaiden mielestä toimivin vaikuttamisen keino, jota käytetään koulun ja elämänkaarikylään liittyvissä päätöksissä. Toisena haluamme kehittää pienet internet-pohjaiset kyselyt kaikkien oppilaiden saataville. Kyselyt eivät tarvitse rekisteröitymistä mihinkään sosiaalisen median palveluun, koska kaikki eivät välttämättä sitä halua tehdä. Kyselyihin voi vastata nopeasti oppitunnin lopuksi, sillä kysymysten määrä on pieni ja käytännönläheinen. Kolmantena toteamme, että elämänkaarikylä tarvitsee oman vaikuttajaryhmän. Tämä idea vahvistui nuorten mielipiteiden myötä. Vaikuttajaryhmään kuuluvat jokaisesta toimivasta yksiköstä henkilöstön ja asiakkaiden jäsenet, kouluesimerkkinä opettaja ja oppilas. Vaikuttajaryhmä kokoontuu kuukausittain ja käy läpi jokaisen kuulumisia, kehittämisideoita ja mielipiteitä asioista.

Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää elämänkaarikylää kehitettäessä ja yläkoulun toiminnassa. Lisäksi tutkimuksestamme on hyötyä muissakin kouluympäris-

töissä tai yhteisöissä. Jatkotutkimuksena Hiekanpään elämäkaarikylässä osallisuutta ja vaikuttamista voisi tutkia muissakin ikäryhmissä ja yhteisöissä tai tarkentaa tutkimuksen kohderyhmää tiettyihin teemoihin, ihmisiin tai ottaa tietyn näkökulman.

LÄHTEET

Arnstein, Sherry R 1969. A ladder of citizen participation. PDF- dokumentti.
<https://www.planning.org/pas/memo/2007/mar/pdf/JAPA35No4.pdf>. Päivitetty
 3.7.2008. Luettu 4.3.2014.

Elämänkaarikylän kumppanuussopimus. Sähköpostiviesti 10.11.2014. Projektisihteeri.
 Hiekkis Hiekanpään elämänkaarikylä.

Gellin, Maija 2011. Sovittelu koulussa. Juva: PS-kustannus Opetus 2000.

Gellin, Maija; Herranen, Jatta; Junttila-Vitikka, Pirjo; Kiilakoski, Tomi; Koskinen,
 Sanna; Mäntylä, Niina; Niemi, Reetta; Nivala, Elina; Pohjola, Kirsi; Vesikansa, Sari
 2012. Lasten ja nuorten palvelut. Lapset ja nuoret subjekteina koulujärjestelmässä.
 Teoksessa Gretchel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja
 nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Hakulinen, Sampsa; Lehtimäki, Hanna; Suoranta, Juha 2001. Lapset tietoyhteiskunnan
 toimijoina. Tampereen yliopisto. Tietoyhteiskunnan tutkimuskeskuksen työraportteja
 16/2001.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki

Hiekanpään elämänkaarihanke, 2013. <http://www.hiekkis.com/>. Päivitetty 2013. Luet-
 tu 24.11.2013.

Hiekanpään elämänkaarihanke, jatko aika. Sähköpostiviesti 2.10.2014. Projektisihteeri.
 Hiekkis Hiekanpään elämänkaarikylä.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2006. Tutki ja Kirjoita. Helsinki:
 Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki:
 Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Horelli, Liisa 1994. Lasten näköinen elinympäristö: kokemuksia yhdyskuntasuunnitte-
 lun, ympäristökasvatuksen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan välisestä yhteistyöstä Ki-
 teen Rantalan ala-asteella. Helsinki: Painatuskeskus.

Horelli, Liisa; Haikkola, Lotta; Sotkasiira, Tiina 2008. Osallistuminen nuorisotyön
 lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell Anna (toim.) Nuorisotyötä on
 tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusver-
 kosto ja Nuorisotutkimusseura 222-223.

Jelli järjestötietopalvelu 2014. Osallisuus sanastoa. WWW- dokumentti.
<http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuusaineistoa/osallisuus-sanasto/>. Ei Päivitystietoa.
 Luettu 10.3.2014.

Jyväskylän yliopisto 2008. Tutkimuksen toteuttaminen. WWW-dokumentti.
[https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-](https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen)
 toteuttaminen. Päivitetty 02.02.2011. Luettu 13.11.2014.

Kansalaisen vaikuttamisopas 2012. kehitysvammaisten tukiliitto ry & Me itse ry. PDF-dokumentti.

http://www.kvtml.fi/media/Julkaisut/Oppaat/kansalaisen_vaikuttamisopas.pdf. Päivitetty 7.2.2013. Luettu 4.3.2014.

Kasvun kumppanit 2014. Mitä osallisuus on? WWW-dokumentti.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus. Ei päivitystietoa. Luettu 10.1.2014.

Kiilakoski, Tomi 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi 2007(Toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 10-17.

Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. 2012. Opetushallitus. PDF -dokumentti.

http://www.oph.fi/download/144688_Koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_tiivistelma.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 14.10.2014.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: Vastapaino.

Laitinen, Janne 2014. Elämänkaarikylälle mallia Saksasta. Savon Sanomat 14.8.2014, 32.

Laitinen, Matti; Nurmi, Kari E. 2007. Aktiivinen kansalaisuus ja sen oppiminen. Teoksessa Arola, Pauli & Sallila, Pekka (toim.) Koulussa kansalaiseksi. Opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Laitinen, Seija 2014a. Elämänkaarikylän hankekaavio. Sähköpostiviesti 2.10.2014. Projektisihteeri. Hiekkis Hiekanpään elämänkaarikylä.

Laitinen, Seija 2014b. Haastattelu 10.11.2014. Projektipäällikkö. Hiekkis Hiekanpään elämänkaarikylä.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF- dokumentti.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>. Päivitetty 27.4.2012. Luettu 23.2.2014.

Lasten ja nuorten oikeudet kirkossa 2014. Osallisuus-vinkkejä. WWW- dokumentti. <http://lapsivaikutukset.fi/osallisuus>. Ei päivitystietoa. Luettu 10.1.2014.

Lasten ja nuorten Pieksämäki – Hyvinvointisuunnitelma 2014-2017. 2014. Pieksämäen kaupunki Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä. WWW-dokumentti.

<http://vanha.pieksamaki.fi/files/LNPMKlopullinen%202014%20-%202017%20.pdf>. Päivitetty 20.5.2014. Luettu 1.10.2014.

Myllyniemi, Sami 2013. Vaikuttava osa nuorisobarometri 2013. WWW-dokumentti.

http://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf. Päivitetty 14.4.2014. Luettu 5.10.2014.

Mäntylä, Niina 2011. Lasten ja nuorten osallistumisen oikeudelliset ongelmat. Teoksessa Mäntylä, Niina (toim.) Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopisto. Tutkimuksia 297.

Nousiainen, Leena; Piekkari, Ulla 2007. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu. PDF- dokumentti.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-hanke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf. Päivitetty 1.11.2013. Luettu 15.12.2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Työrauhaa ja osallisuutta kouluun. WWW-dokumentti. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/02/koulutyörauha.html>. Päivitetty 7.2.2013. Luettu 10.1.2014.

Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2012. Yhteisöllisyys ja osallisuus. WWW-dokumentti.

http://www.oph.fi/terveyden_hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_edistaminen/yhteisollisyys_ja_osallisuus. Päivitetty 12.12.2012. Luettu 2.9.14.

Pajula, Elina 2014. Tosi tarinoita osallisuudesta. Teoksessa Jämsen, Arja & Pyykkönen, Anne (Toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois- Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry.

Pelastakaa lapset 2012. Osallisuuden ohjeistus- lapsen ääni. PDF- dokumentti.

<http://pelastakaa-lapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/93053d37c6073f3fc9e2ee04cbee1e4/1415956354/application/pdf/770756/osallisuudenohjeistus.pdf>. Ei päivitystietoja. Luettu 13.11.2014

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma. WWW-dokumentti.

<http://opspro.peda.net/pieksamaki/viewer.php3?DB=pieksamaen>. Päivitetty 11.2.2011. Luettu 7.10.2014.

Stranius, Leo 2011. Nuorten ja tulevien sukupolvien vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. PDF- dokumentti. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf>. Ei päivitystietoja. Luettu 26.3.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Kouluterveyskysely. PDF- dokumentti.

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 9.9.2014.

Timonen-Kallio, Eeva 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelun keskiössä. Teoksessa Tanskanen, Ilona & Timonen-Kallio, Eeva (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulu. Oppimateriaaleja 51.

Toivanen, Anne 2009. Nuorten ääni esille. Mielialidekirjoitus.

<http://www.savonsanommat.fi/mielipide/mielipidekirjoitukset/nuorten-aa-ni-esille/1077587>. Päivitetty 5.5.2009. Luettu 15.10.2014.

Valtikka 2012. Tärkeitä käsitteitä. WWW-dokumentti.

<http://www.valtikka.fi/ohjaajille/tarkeita-kasitteita>. Ei päivitystietoja. Luettu 21.1.2014.

Vehviläinen, Jukka 2006. Nuorten osallisuushankeen hyvät käytännöt Nuorten osallisuushanke 2003- 2007. Helsinki: Opetushallitus.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. WWW-dokumentti.
<http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/ea/lakilinkit/lapsenoikeudet.htx?template=print>. Päivitetty 17.03.04. Luettu 23.3.2014.

Elämänkaarikylän kumppanuussopimus

LIITTEET

Liite 1: Elämänkaarikylän kumppanuussopimus

Tiivistelmä Elämänkaarikylän kumppanuussopimuksesta

SOPIJAOSAPUOLET: Yhdeksän allekirjoittajaa, allekirjoitettu 25.04.2014

SOPIMUKSEN TARKOITUS: Sovitaan tavoitteista ja keinoista, joilla yhteistyökumppanit rakentavat Pieksämäelle Hiekanpään Elämänkaarikylän toimintamallin. Toimintamalli perustuu sivistyskaupunki-kehittämisenfilosofiaan: eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten elinikäinen kasvaminen ja oppiminen sekä elämiseen liittyvät tarpeet ja palvelut toteutetaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen, mutta samalla osallisuutta ja yhteisöllisyyttä korostaen. Jokainen ihminen kasvaa vastuuseen itsestään ja lähimmäisistään. Ketään ei jätetä ja kaikista huolehditaan. Sivistyskaupunki arvostaa ikääntymistä ja ihmisten erilaisuutta luonnollisena asiana sekä kehittää fyysisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia toimintojaan kestävästi.

Yhteistyökumppanit näkevät Elämänkaarikylän mahdollisuutena

- kehittää ja rakentaa suomalaista koulutusta ja osaamista globaaleille markkinoille ts. Elämänkaarikylästä tehdään vientituote,
- kehittää suomalaisen koulutusjärjestelmän rakenteita sekä pilotoida uusia pedagogisia ja yhteisö-, työ-elämä- ja elinkeinolähtöisiä palvelu- ja toimintamalleja,
- parantaa ja nostaa peruskoulun jälkeisen jatko-opintojen houkuttavuutta, vetovoimaa, laatua ja tehokkuutta sekä vaikuttavuutta,
- tuottaa merkittävää lisäarvoa opiskelijoille sekä alueen toimijoille, työ- ja elinkeinoelämälle,
- ehkäistä syrjäytymistä rakentamalla pysyviä yhteistyökäytäntöjä eri toimijoiden välille,
- kehittää opinnollista kuntoutusta ja uusia opintopolkuja,
- edesauttaa aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyä ja koulutuksessa onnistumista,
- parantaa resurssien yhteiskäyttöä, lisätä sopijaosapuolten henkilöstön yhteiskäyttöä ja opiskelijoiden vuorovaikutusta
- toteuttaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa niin, että se edistää opiskelijoiden, toimijoiden, työnantajien ja alueen kehittämisen ja hyvinvoinnin tarpeita.

Vuosien 2014 – 2017 toimintasuunnitelmassa päätetään

- sopijaosapuolten yhteisen, ylisektorisen verkoston johtamisjärjestelmän rakentamisesta
- joustavien ja yksilöllisten kasvun ja opinpolkujen rakentamisesta perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen ja edelleen ammattikorkeakouluun ja työelämään
- oppilaiden ja opiskelijoiden tuki- ja ohjauspalvelujen yhteisten toimintamallien luomisesta ja kehittamisestä (ensimmäisenä yhteinen kouluterveyden- ja oppilashuolto 1.8.2014 mennessä)
- valmistuvien opiskelijoiden tuki- ja ohjauspalvelujen, työllistymisen ja yrittäjyyden kehittämisestä ja tukemisesta
- koulutuksen ja pedagogisten ratkaisujen ja – mallien kehittämisestä
- koulutuksen ja toiminnan kansainvälisestä yhteistyöstä ja verkottumisesta
- yhteistyöstä tutkimus- ja hanketoiminnasta yhdessä päätettyjen painopisteiden suunnassa
- palvelutoiminnan yhteistyömallien ja yhteisten tuotteiden rakentamisesta
- henkilöstön yhteistyöstä ja yhteiskäytöstä
- tilojen, laitteiden yhteiskäytöstä ja palvelujen tukitoiminnan kehittämisestä

TOIMINTAMALLI: Toiminnan kehittämistä ja toimenpiteiden toteuttamista johtaa yhteistyöryhmä, johon kuuluvat sopijaosapuolten nimeämät henkilöt. Yhteistyöryhmä voi tarpeen mukaan nimetä muita ryhmiä yhteistyön tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyöryhmä päättää myös uusien tai lisätoimijoiden ottamisesta Elämänkaarikylän toimijajoukkoon.

KUSTANNUKSET: Yhteistyön edellyttämiin kuluihin haetaan ulkopuolista rahoitusta.

Liite 2: Kyselylomake

Osallisuus ja vaikuttaminen elämänkaarikylässä

Tämä kysely on Hiekanpään yläkoululaisille. Olemme Mikkelin Ammattikorkeakoulusta ja opiskelemme viimeistä vuotta kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaa. Selvitämme opinnäytetyötämme varten, kokemuksia osallisuudesta ja vaikuttamisesta elämänkaarikylässä.

Hiekanpään yläkoulu on osana elämänkaarikylähanketta. Elämänkaarikylä on uudenlainen ja monipuolinen eri toimijoita yhdistävä paikka, johon kuuluu yläkoulun lisäksi toisen asteen koulutusta, korkeakouluopetusta, erityisammattiopisto, ikäihmisten palveluyksiköitä sekä lapsi- ja perhepalvelukeskus. Tulevaisuudessa elämänkaarikylään rakennetaan uusia toimijoita ja palveluita kuten hyvinvointi-, kulttuuri-, asumis-, liikunta- sekä luontopalveluja.

Toivommeikin, että vastaat todenmukaisesti kaikkiin kysymyksiin. Terkuin Miina Karhu ja Lotta Penttinen!

Perustiedot

* Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia vastata, jotta kyselyssä voi edetä.

1. Sukupuoli? *

Tyttö

Poika

2. Luokka-aste? *

7

8

9

3. Kummassa yksikössä tunneistasi suurin osa on? *

Keskuskadun yksikkö (entinen Meriluoto)

Huvilakadun yksikkö (Hiekanpää)

Osallisuus

Osallisuudella tarkoitamme mukana oloa ja kuulumista esimerkiksi johonkin yhteisöön. Osallisuus on tekemistä ja kokemista, joilla voi vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin.

4. Osallisuus *

Vastaa näihin kysymyksiin ajatellen Hiekanpään koulua/ elämäkaarikylää.

Kyllä   Osittain   Ei

1. Päätökset tehdään minun puolestani
2. Minun on sopeuduttava siihen, mitä on tarjolla
3. Mielipiteitäni kuunnellaan
4. Uskallan tuoda omat mielipiteeni julki
5. Saan osallistua päätöksentekoon
6. Minulta kysytään ideoita
7. Saan osallistua suunnitteluun yhdessä aikuisten kanssa
8. Osallistumiseni suunnittelutyöhön on tasavertaista aikuisten kanssa
9. Saan tehtäviä ja vastuuta
10. Aikuiset tukevat minua vastuutehtävissäni

5. Minkälaisiin päätöksiin voit osallistua Hiekanpään koulussa/ elämäkaarikylässä?

Vaikuttaminen

Vaikuttamisella tarkoitamme aktiivista tekemistä, jolla vaikutetaan omiin tai ympäristön asioihin. Vaikuttamisessa mukana oleminen tarkoittaa omien mielipiteiden ja ideoiden esille tuomista, päätettävien asioiden pohtimista, päätösten tekemistä tai kehitettävää tekemistä.

6. Koetko saavasi vaikuttaa Hiekanpään koulun/ elämänkaarikylän asioihin? Jos, niin kerro millaisiin ja miten. *

---

7. Kuulutko johonkin vaikuttajaryhmään, kuten nuorisovaltuusto, oppilaskunnan hallitus tai jonkin järjestön tai yhdistyksen hallitus? Jos kuulut, niin millaisiin?

Mielipiteet

8. Kuinka helppoa sinun on tuoda mielipiteesi julki Hiekanpään koulussa/ elämänkaarikylässä? Kerro esimerkki.

---

9. Kerro kuinka koulun aikuiset ja päätöksentekijät suhtautuvat sinun ideoihisi ja mielipiteisiisi.

Kehittämisideat

Tulevaisuudessa elämänkaarikylään rakennetaan uusia toimijoita ja palveluita kuten hyvinvointi-, kulttuuri-, asumis-, liikunta- sekä luontopalveluja. Elämänkaarikylää kehitetään koko ajan enemmän, joten uudet ideat ja mielipiteet ovat tärkeitä.

10. Kuinka Hiekanpään koulun/ elämänkaarikylän osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia tulisi kehittää tulevaisuudessa?

---

11. Tulisiko Hiekanpään elämänkaarikylässä olla jokin oma vaikuttamiskanava? Millainen ja miten sen tulisi toimia?

---

12. Mitä muuta haluaisit sanoa?
